

UCHWAŁA NR XLIX/338/2023
RADY GMINY GODZIESZE WIELKIE

z dnia 30 marca 2023 r.

w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami Gminy Godziesze Wielkie na lata 2023 - 2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023r. poz. 40) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022r. poz.840) uchwała się co następuje:

§ 1. 1. Przyjmuje się Program opieki nad zabytkami Gminy Godziesze Wielkie na lata 2023 - 2026, stanowiący załącznik do uchwały.

2. Program, o którym mowa w ust. 1, został pozytywnie zaopiniowany przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Godziesze Wielkie.

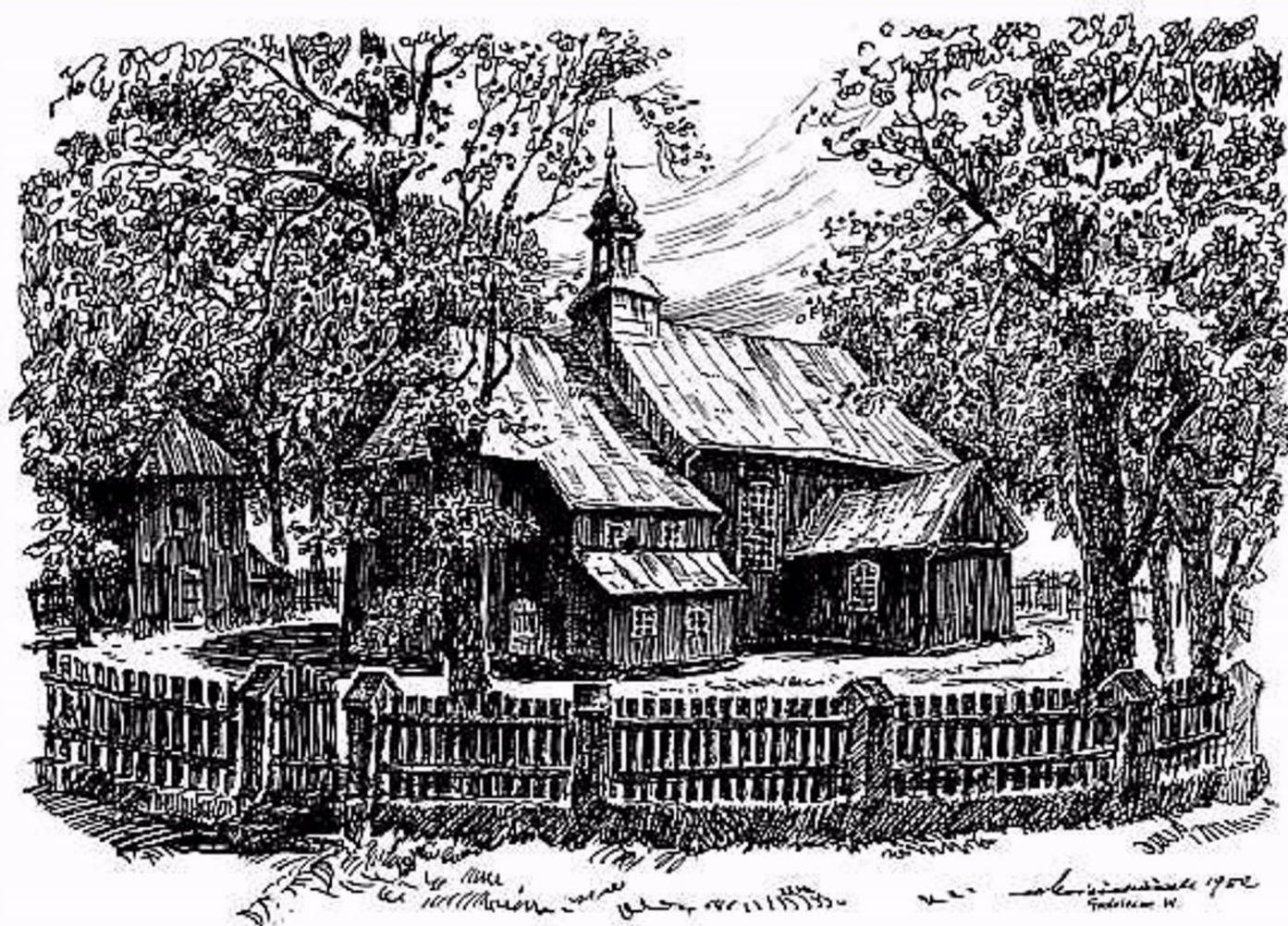
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodnicząca Rady
Gminy

Mirosława Kobyłka

Załącznik do uchwały Nr XLIX/338/2023
Rady Gminy Godziesze Wielkie
z dnia 30 marca 2023 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY GODZIESZE WIELKIE NA LATA 2023-2026

Spis treści:

1. Wstęp	5
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	6
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
3.1. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	8
3.2. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	14
3.3. Ustawa – prawo budowlane	14
3.4. Ustawa o ochronie przyrody	16
3.5. Ustawa o gospodarce nieruchomościami	16
3.6. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych	17
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	17
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	17
4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022	17
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa	18
4.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku	18
4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+	19
4.2.3. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020	26
4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu	27
4.3.1. Program opieki nad zabytkami Powiatu Kaliskiego na lata 2020-2023	27

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	27
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami opracowanymi na poziomie gminy	27
5.1.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	27
5.1.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	29
5.1.3. Uwarunkowania ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	33
5.1.4. Gminny program ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	34
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	35
5.2.1. Zarys historii obszaru gminy	35
5.2.2. Krajobraz kulturowy	36
5.2.3. Zabytki nieruchome	36
5.2.4. Zabytki ruchome	37
5.2.5. Zabytki archeologiczne	38
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	41
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne	41
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	41
5.3.1. Rejestr zabytków	41
5.3.2. Pomniki historii	42
5.3.3. Parki kulturowe	42
5.4. Gminna ewidencja zabytków nieruchomych	42
5.5. Zabytki rejestrowe stanowiące własność gminy	46
6. Ocena stanu zachowania zabytków. Analiza szans i zagrożeń	46

7. Założenia programowe	64
7.1. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami	64
7.2. Kierunki działań i zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	65
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	68
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	69
10. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	70

1. Wstęp

Gmina Godziesze Wielkie zlokalizowana jest w południowo-wschodniej części Wielkopolski współtworząc wraz z pozostałymi 10 gminami powiat kaliski. W obecnym kształcie gmina Godziesze Wielkie powstała w 1973 roku jako gmina wiejska o powierzchni 105,4 km² ze zdecydowaną przewagą użytków rolnych stanowiących około 80% powierzchni gminy. Użytki leśne i zadrzewione stanowią 15% powierzchni gminy i skoncentrowane są w kilku obszarach gminy, na północy w okolicach wsi Wolica, w centralnej części, na północny-zachód od Godziesz Wielkich i po zachodniej stronie gminy w okolicy miejscowości Zajączki Bankowe. Ze względu na sąsiedztwo z Kaliszem obszar gminy zlokalizowany w północnej części od kilkunastu lat podlega coraz większym procesom urbanizacyjnym obejmującym wsie Żydów, Wolica, Borek. Zachodnią granicę gminy wyznacza koryto rzeki Proсны, wzdłuż której koncentruje się większość miejscowości tj. Żydów, Józefów, Sobocin, Zadowiece, Wola Droszewska, Stara i Nowa Kakaowa. Największą miejscowością w obrębie gminy są zlokalizowane w jej centrum Godziesze Wielkie, która jako jedna z niewielu miejscowości w obrębie gminy posiada skoncentrowaną zabudowę, podczas gdy większość pozostałych wsi, rozwija się wzdłuż głównych dróg powiatowych i gminnych. Ogółem w gminie zlokalizowanych jest 25 sołectw z całkowitą liczbą ludności wynoszącą obecnie około 9873 mieszkańców. Pod względem geograficznym obszar gminy Godziesze Wielkie położony jest w obrębie Niziny Południowowielkopolskiej, w większości w obrębie Wzgórz Opatowsko-Malanowskich (południowo-wschodnia część gminy) i w obrębie Kotliny Grabowskiej obejmującej tereny usytuowane wzdłuż doliny rzeki Proсны. Wysokości bezwzględne na terenie gminy kształtują się na poziomie 105 m. n.p.m. w dolinie Proсны do 175 m. n.p.m. w obrębie Wzgórz. Rzeźba terenu gminy w wyniku procesów glacialnych w okresie zlodowacenia środkowopolskiego i późniejszych procesów denudacyjno-akumulacyjnych prawie na całej powierzchni ma charakter łagodnie pofalowanych pagórków pociętych niewielkimi dolinkami, zaś w zachodniej części gminy tworzy płaską terasę akumulacyjną rzeki Proсны.

Gmina Godziesze Wielkie posiada szereg walorów turystyczno-rekreacyjnych, zwłaszcza w części północnej i zachodniej z obszarem chronionego krajobrazu „Dolina rzeki Proсны”. W wielu miejscach rozdrobniona struktura osadnicza połączona z licznymi gospodarstwami tworzy w obrębie gminy duży potencjał o charakterze agroturystycznym, który jedynie w niewielkim stopniu może zostać wzbogacony o obiekty dziedzictwa kulturowego, których w obrębie gminy zachowało się niewiele.

Mając na względzie przyszły rozwój gminy Godziesze Wielkie objawiający się m.in. w realizacji nowych inwestycji i wprowadzaniu rozmaitych innowacyjnych technologii mających na celu poprawę warunków życia lokalnej społeczności mieszkańcy, a w szczególności władze gminy, powinny wykazać się zrozumieniem zasad zrównoważonego rozwoju. Cele związane z szeroko pojętą modernizacją oraz podniesieniem poziomu życia mieszkańców gminy należy traktować na równi z troską o niematerialne potrzeby lokalnej społeczności związane przede wszystkim z zachowaniem i poprawą stanu zachowania środowiska naturalnego oraz rozwojem szeroko rozumianej sfery kultury, w tym ochroną lokalnej tożsamości i tradycji. Poprzez realizację ww. celów należy rozumieć również ochronę materialnych dóbr kultury zlokalizowanych na terenie gminy współtworzących tzw. dziedzictwo kulturowe. Jednymi z najistotniejszych elementów ww. dziedzictwa są zachowane na terenie gminy zabytki stanowiące obiekty noszące indywidualne cechy wpisujące się w charakter

lokalnej tożsamości tzw. „małej ojczyzny” i jej mieszkańców. którzy mają moralny obowiązek przekazania ich w jak najlepszym stanie następnym pokoleniom, które będą mogły w równym stopniu doświadczyć utrwalonych w nich wartości kulturowych.

Konieczność opracowania programu opieki nad zabytkami wynikająca z przepisów prawa powszechnego stanowi sformalizowany wyraz troski o zachowane w obrębie gminy Godziesze Wielkie materialne składniki dziedzictwa kulturowego, które z uwagi na postępujący rozwój – objawiający się m.in. w szeregu działań inwestycyjnych realizowanych przez władze lokalne oraz mieszkańców – nie spowodował w konsekwencji uszczerbku w zachowanej strukturze obszarów i obiektów o cechach zabytkowych. Kierując się zasadami zrównoważonego rozwoju oraz mając na uwadze perspektywę wyrażoną w treści niniejszego dokumentu społeczność lokalna w decydującym stopniu przyczynia się do właściwego zarządzania historycznie ukształtowanym ładem przestrzennym wraz z dostosowaniem do niego przyszłych projektów i zamierzeń o charakterze inwestycyjnym.

„Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Godziesze Wielkie na lata 2021-2024” ma w zamierzeniu stać się dokumentem pozwalającym wnikliwie przeanalizować istniejące na terenie gminy wartości kultury materialnej i przyczynić się do prawidłowego przebiegu nieuniknionych procesów rozwojowych i modernizacyjnych w sferze gospodarczej i społecznej.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Bezpośrednią podstawę prawną dla opracowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Godziesze Wielkie na lata 2023-2026” stanowi art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.), według którego:

1. wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
2. gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
3. gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
4. z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy;

Dodatkową przesłankę prawną dla stworzenia niniejszego dokumentu stanowi także ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.), która w art. 7 ust. 1 pkt 9 wskazuje, że zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m. in. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce

W obowiązującym w Polsce systemie prawnym ochrona zabytków i całości dziedzictwa kulturowego została zagwarantowana w najważniejszym akcie prawnym jaki stanowi

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Z treści art. 5 i 6 wynika, iż konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela jest stanie na straży m.in. szeroko rozumianego dziedzictwa narodowego, które w dużym stopniu tworzą zabytki. Ponadto zabytki jako obiekty silnie nacechowane kulturowo wartościami materialnymi jak i niematerialnymi, stanowią dobro wspólne wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z zapisem umieszczonym w art. 82 Ustawy Zasadniczej dbałość i troska o dobro wspólne jest obowiązkiem każdego obywatela Państwa Polskiego.

Opisane powyżej uwarunkowania prawne wynikające z zapisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowią, że między innymi sprawowanie ochrony i opieki nad zabytkami jest ważną dziedziną, w której realizuje się polityka kulturalna państwa. Zabytki będące materialnym dziedzictwem kulturowym stanowią także dobro kultury w sensie niematerialnym upamiętniającym istotne dla tożsamości kulturowej wydarzenia z historii, postaci historyczne, idee wyrażające się m.in. ewoluujących stylach historycznych tworzących historię szeroko rozumianej sztuki i kultury.

Najistotniejsze uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte są w następujących obowiązujących ustawach:

- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zmianami);
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zmianami);
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 287,11 ze zmianami);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 2127 ze zmianami);
- ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 916 ze zmianami);
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 ze zmianami);
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 194 ze zmianami);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 ze zmianami).

Ochrona zabytków przechowywanych w muzeach, w bibliotekach i w archiwach została ustalona w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 385 ze zmianami);
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 2393 ze zmianami);
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 164 ze zmianami).

3.1. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Art. 3 pkt 1, 2 i 3

Zabytkiem nieruchomym lub ruchomym jest nieruchomości lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Art. 3 pkt 4

Zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem

Art. 3 pkt 14

Krajobraz kulturowy zdefiniowany został jako postrzegana przez ludzi przestrzeń zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka.

Art. 3 pkt 12

Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny zdefiniowany został jako przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

Art. 3 pkt 13

Historyczny zespół budowlany zdefiniowany został jako powiązana przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi

Art. 3 pkt 15

Otoczenie [zabytku] zdefiniowane zostało jako teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 3 pkt 6

Prace konserwatorskie zdefiniowane zostały jako działania mające na celu zabezpieczenie i utwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.

Art. 3 pkt 7

Prace restauratorskie zdefiniowane zostały jako działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań.

Art. 3 pkt 8

Roboty budowlane zdefiniowane zostały jako budowa, a także prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku.

Art. 3 pkt 9

Badania konserwatorskie zdefiniowane zostały jako działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich.

Art. 3 pkt 10

Badania architektoniczne zdefiniowane zostały jako działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń.

Art. 3 pkt 11

Badania archeologiczne zdefiniowane zostały jako działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego.

Art. 4

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury

Art. 7

Formami ochrony zabytków są:

- **wpis do rejestru zabytków**

rejestr dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków [art. 8]; do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku [art. 9]; do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę [art. 10]

- **wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa**

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczany do jednej z kategorii, o których mowa w art. 64 ust. 1, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego [art. 14a]

- **uznanie za pomnik historii**

zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego [art. 15]

- **utworzenie parku kulturowego**

- w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej,
- uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1,
- wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy,

- w celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem,
- park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony,
- dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **[art. 16]**

Na terenie ustanowionego przez radę gminy parku kulturowego mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej,
 - zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomości,
 - umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1,
 - składowania lub magazynowania odpadów **[art. 17]**
- **ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację w zakresie lotniska użytku publicznego.**

Art. 18

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W strategiach, analizach planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków
- zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu
- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków
- parków kulturowych.

Art. 19

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków

W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 21

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22 pkt 4

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

Art. 22 pkt 5

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

Art. 81

W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Art. 82

Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej.

W celu zapewnienia realizacji postanowień określonych w ust. 1 organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

Art. 89

Organami ochrony zabytków są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków

- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków

3.2. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Art. 1 ust. 2 pkt 4

W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się zwłaszcza wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Art. 53 ust. 4 pkt 2

Decyzje w sprawach ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o w sprawach ustalenia warunków zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków - w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 56 ze zmianami) oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

3.3. Ustawa – prawo budowlane

Art. 5 ust. 1 pkt 7

Obiekt budowlany wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniając m.in. ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Art. 29 ust. 2 pkt 1 i 6

Pozwolenia na budowę nie wymaga wykonywanie robót budowlanych polegających m.in. na remoncie istniejących obiektów budowlanych i urządzeń budowlanych, z wyjątkiem obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz instalowaniu tablic i urządzeń reklamowych, z wyjątkiem usytuowanych na obiektach wpisanych do rejestru zabytków w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Art. 30 ust 7 pkt 2

Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, o której mowa w ust. 5, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 31 ust. 1 pkt 1 i 2

Pozwolenia nie wymaga rozbiórka m.in. budynków i budowli – niewpisanych do rejestru zabytków oraz nieobjętych ochroną konserwatorską – o wysokości poniżej 8 m, jeżeli ich odległość od granicy działki jest nie mniejsza niż połowa wysokości oraz obiektów i urządzeń

budowlanych, na budowę których nie jest wymagane pozwolenie na budowę, jeżeli nie podlegają ochronie jako zabytki.

Art. 39

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Art. 67

Jeżeli nieużytkowany lub niewykończony obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, właściwy organ wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu i uporządkowanie terenu oraz określającą terminy przystąpienia do tych robót i ich zakończenia.

Przepisu tego nie stosuje się do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków.

W stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzję, o której mowa powyżej, właściwy organ wydaje po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

Art. 71 ust. 5 pkt 3 lit. b

Właściwy organ wnosi sprzeciw, jeżeli zamierzona zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części może spowodować niedopuszczalne pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

3.4. Ustawa o ochronie przyrody

Art. 83a ust. 1

Zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków.

3.5. Ustawa o gospodarce nieruchomościami

Art. 13 ust. 4

Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 13 ust. 5

Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 29 ust 2

Jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie.

Art. 45 ust. 2a

W przypadku nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu można nałożyć, w miarę potrzeby, na jednostkę organizacyjną obowiązek odbudowy lub remontu położonych na tej nieruchomości zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w decyzji.

Art. 96 ust 1 i 1a

Podziału nieruchomości dokonuje się na podstawie decyzji wójta, burmistrza albo prezydenta miasta zatwierdzającej podział.

W odniesieniu do nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków decyzję, o której mowa powyżej wydaje się po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podział tej nieruchomości.

Art. 109 ust. 1 pkt 4

Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości.

3.6. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych

Art. 7 ust. 1 pkt 6

Zwalnia się od podatku od nieruchomości grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami stanowi podstawowy instrument planowania w dziedzinie ochrony zabytków w skali państwa i wyznacza politykę poszczególnych rządów w tej dziedzinie. Zgodnie z art. 84 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami inicjuje i opracowuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. Celem krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji zadań ochronnych wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Aktualnie obowiązującym tego typu dokumentem jest „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022” zatwierdzony uchwałą Nr 82/2019 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022”.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami stanowi dokument o znacznym stopniu ogólności, który przede wszystkim skoncentrowany jest na sposobie centralnego zarządzania materialnym dziedzictwem kulturowym, jako główny dokument strategiczny określający cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Podmiotem wiodącym odpowiedzialnym za jego realizację ze strony władz centralnych jest Narodowy Instytut Dziedzictwa, a także wojewódzcy konserwatorzy zabytków, dyrektorzy urzędów morskich, Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku oraz inne podmioty – w zależności od potrzeb. Realizację Programu koordynuje oraz sprawuje nad nią nadzór minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przez powołanego przez siebie Koordynatora Programu.

„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022” nie zawiera żadnych konkretnych zapisów odnoszących się do obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gminy Godziesze Wielkie.

W punkcie widzenia relacji „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022” z „Gminnym programem opieki nad zabytkami dla gminy Godziesze Wielkie na lata 2021-2024” najistotniejsza jest poruszana w ww. dokumencie kwesta realizacji celu szczegółowego 1.: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

w kierunku działania 1.1.: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym. Wśród czterech zadań służących realizacji ww. kierunku krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wskazuje na:

- szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnościami (zadanie 1.1.1.)
- budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym (zadanie 1.1.2.)
- merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach (zadanie 1.1.3.)
- konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrożenie programu opieki nad zabytkami (zadanie 1.1.4.)

Z uwagi na szczególną rolę jednostek samorządu terytorialnego przy realizacji nałożonych na gminy zadań - obejmujących np. ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego szczególnie – niezwykle ważne znaczenie ma wsparcie merytoryczne przy zarządzaniu dziedzictwem kulturowym poszczególnych gmin realizowane przez organy ochrony zabytków oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Wsparcie organów Państwa przy ochronie zabytków ma przyczynić się do zwiększenia efektywności wykonywanych przez jednostki samorządu terytorialnego zadań i odbywać ma się m.in. poprzez prowadzenie ogólnodostępnego portalu informacyjnego o dziedzictwie kulturowym, organizowanie bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także poprzez wsparcie merytoryczne w formie wydawanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa opracowań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie samorządów lokalnych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami opracowanymi na poziomie województwa

4.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym zobowiązuje sejmiki województw do uchwalenia strategii rozwoju województw. Określać ma ona uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województw.

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego i przyjętym Uchwałą nr XVI/287/2020 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 stycznia 2020 r.

Ustalenia zawarte w przedmiotowym opracowaniu stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, który ma istotne znaczenie dla dalszego opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie województwa. Ta zależność wpływa na znaczny stopień ogólności, jaki cechuje strategię rozwoju, w tym także w zakresie problematyki związanej z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.

W „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030” określono cztery generalne cele strategiczne:

- wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców
- rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu
- rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski
- wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem

W treści dokumentu kwestie dotyczące obszaru kultury, w tym dziedzictwa kulturowego potraktowane zostały dość marginalnie i zawarte zostały w ramach celu strategicznego 2: Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu i celu operacyjnego 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu.

Wśród zaproponowanych pakietów działań umieszczony został program zatytułowany „Dziedzictwo kulturowe Wielkopolski” sprowadzający się do podkreślenia bogactwa dziedzictwa kulturowego, które odgrywa dużą wartość dla zachowania tradycji i tożsamości kulturowej mieszkańców, odbudowy i utrzymania materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu. W celu zwiększenia udziału mieszkańców w kulturze, wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa niezbędne jest wsparcie inwestycji także w tym obszarze kultury.

Wśród identyfikowanych w tym zakresie potrzeb „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030” wymienia m.in.: rozwój i promocję produktów turystyki kulturowej w Wielkopolsce ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego. Celem projektu jest zachowanie, ochrona, promowanie i dalszy rozwój znaczącego potencjału turystyki kulturowej Wielkopolski, opartej głównie na szczególnej roli regionu w historii Polski, w tym szlaków turystyki kulturowej, zwłaszcza Szlaku Piastowskiego ze względu na jego rangę i znaczenie historyczne.

4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska+” został uchwalony Uchwałą Nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r.

Dokument ma bardzo istotne znaczenie dla obszaru Wielkopolski, gdyż kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej należy do jednego z głównych zadań realizowanych przez samorząd województwa wielkopolskiego, a plan zagospodarowania przestrzennego

województwa jest podstawowym dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju regionu. Określa on zarówno politykę przestrzenną, a także docelową strukturę funkcjonalno-przestrzenną w obrębie Wielkopolski oraz wskazuje działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego w strukturze całego planowania zajmuje pośredni poziom pomiędzy koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju a studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Wspólnie ze strategią rozwoju województwa wielkopolskiego dokument ten współtworzy integralny element systemu planowania rozwoju regionu, pełniąc rolę koordynacyjną wobec podejmowanych na jego terenie przedsięwzięć o istotnym znaczeniu dla regionu. Ponadto plan zagospodarowania przestrzennego województwa wskazuje najistotniejsze uwarunkowania w kontekście zagospodarowania przestrzennego Wielkopolski, jak również określa model rozwoju przestrzennego, wpływając tym samym na politykę przestrzenną i rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w województwie.

Spośród zakresu rzeczowego plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego uwzględnia ustalenia strategii rozwoju województwa, a także rekomendacje oraz wnioski zawarte w audycie krajobrazowym. Natomiast w odniesieniu do polityki przestrzennej uwzględniającej ogólne zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jednym z elementów, które dokument ten określa jest m.in. system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Jedną z zasad realizacji planu na poziomie regionalnym jest jego spójność z poszczególnymi strategiami, opracowanymi na szczeblu krajowym i regionalnym programami rozwoju, a także z wszelkimi zamierzeniami inwestycyjnymi podmiotów publicznych – w perspektywie średnio i długookresowej – w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego

Wspomniana realizacja polityki przestrzennej i kierunków zagospodarowania przestrzennego na poziomie regionalnym prowadzona będzie poprzez działania samorządu województwa polegające w szczególności na m.in. wdrożeniu zasad ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu.

Zasadę realizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego na poziomie lokalnym stanowi konieczność zachowania zgodności dokumentów planistycznych poziomu lokalnego z opracowaniami wyższego szczebla realizowana poprzez obowiązek sukcesywnego dostosowania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego do ustaleń „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska+”. Jednocześnie ze względu na skalę opracowania dokumentu informacje przedstawione na planszach tematycznych planu nie stanowią ustaleń wiążących w zakresie szczegółowej lokalizacji poszczególnych działań w przestrzeni. Planowana realizacja konkretnych inwestycji wymagać będzie doprecyzowania na etapie sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w dalszej konsekwencji w szczegółowych zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gmin. Umiejscowienie w przestrzeni znaczących dla regionu inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym określonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego mają charakter

orientacyjny, wskazany poprzez określenie punktów, które inwestycje mają połączyć, przy czym możliwe jest realizowanie innych inwestycji celu publicznego nieuwzględnionych w dokumencie przy zachowaniu działań eliminujących, ograniczających lub kompensujących ewentualne negatywne oddziaływania i skutki planowanych przedsięwzięć oraz łagodzących kolizje z docelowymi funkcjami terenów.

W odniesieniu do zachowanego na terenie Wielkopolski dziedzictwa kulturowego, przy szczególnym uwzględnieniu materialnych jego elementów powszechnie określanych jako zabytki w treści rozdziału I planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego stanowiącej syntezę uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa opisane zostały uwarunkowania wewnętrzne, wśród których wskazane zostało właśnie dziedzictwo kulturowe (punkt 3.3).

Na blisko ośmiu stronach ww. punktu poświęconego dziedzictwu kulturowemu Wielkopolski scharakteryzowana została pokrótce duża różnorodność dziedzictwa kulturowego wynikająca przede wszystkim z dziejami Wielkopolski w okresie od początków osadnictwa do końca XX wieku i widoczna m.in. w krajobrazie kulturowym, urbanistyce, i architekturze poszczególnych obszarów regionu.

Wysoka wartość kulturowa obiektów zabytkowych na terenie województwa wielkopolskiego scharakteryzowana została poprzez wymienienie najważniejszych zabytków w obrębie Wielkopolski wpisanych na Listę Dziedzictwa Europejskiego (Wzgórze Lecha w Gnieźnie) oraz uznanych za Pomniki Historii (11 obiektów), a także wskazano istotne w skali kraju elementy dziedzictwa kulturowego – istotnego w skali kraju – związanego z kształtowaniem się państwa polskiego zlokalizowane na trasie Szlaku Piastowskiego.

W dalszej części pokrótce zanalizowane zostało bogactwo obszarów i obiektów zabytkowych poprzez wskazanie liczby zabytków wpisanych do rejestru, wśród których na szczególne wyróżnienie zasługują układy urbanistyczne, obiekty sakralne, cmentarze różnych wyznań, obiekty architektury rezydencjonalnej, zabytki techniki, obiekty architektury obronnej oraz licznie występujące zabytki ruchome. Osobno opisane zostało dziedzictwo archeologiczne, które bardzo licznie występuje na terenie Wielkopolski, a także wymieniono charakterystyczne dla regionu obszary o wyjątkowych walorach kulturowych oraz wysokich wartościach przyrodniczych (parki kulturowe i krajobrazowe), obszary o wysokich wartościach przyrodniczych i wyróżniających się walorach kulturowych i obszary o wysokich wartościach kulturowych stanowiące o tożsamości regionalnej.

Niewielką wzmiankę poświęcono stopniowi rozpoznania dóbr kultury współczesnej, nieco więcej miejsca poświęcając gęstej sieci szlaków kulturowych, dużemu znaczeniu obiektów kultu religijnego i miejscom pamięci narodowej

W dalszej kolejności przedstawiony został zakres instytucjonalnej działalności kulturalnej w Wielkopolsce oraz wysokie znaczenie wydarzeń kulturalnych o dużej randze w skali kraju i regionu, a także bogactwo niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Istotne zapisy umieszczone w treści planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego poświęcone problematyce ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie Wielkopolski dotyczą zagrożeń w tym obszarze, które polegają m.in. na eliminacji zjawisk zagrażających zachowaniu i utrudniających dostępność dziedzictwa kulturowego (zabytków nieruchomych, w tym archeologicznych, ruchomych i niematerialnych), do których należą m.in.:

- intensywne procesy suburbanizacji w otoczeniu dużych i średnich miast – wyludnianie się centrów miast, a w konsekwencji ich degradacja przestrzenna i społeczno-gospodarcza;
- zainwestowanie przestrzeni na terenach otwartych oraz obszarów atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo;
- konflikty przestrzenne wynikające z przebiegu szlaków transportowych – brak obwodnic drogowych dla miejscowości o zachowanych historycznych układach przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków – przez historyczne centra 32 miejscowości przebiegają drogi krajowe, przez 40 – drogi wojewódzkie, a przez 38 – drogi powiatowe;
- konflikty przestrzenne wynikające z potrzeb rozwoju naziemnych sieci infrastruktury technicznej, w tym instalacji do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych,
- zagrożenia wynikające z lokowania w sąsiedztwie zabytków obiektów niedostosowanych do skali otoczenia, często stwarzających kolizję widokową w obszarach stanowiących przedpola ekspozycji dla obiektów cennych kulturowo oraz wynikające z nieodpowiedniej dbałości o estetykę nowych obiektów niedostosowaną do wartości przestrzeni, w której są realizowane,
- konflikty wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej rolniczej i wydobywczej oraz wynikające z przeprowadzanych inwestycji budowlanych m.in. budowy nowych szlaków komunikacyjnych, linii energetycznych, zbiorników wodnych czy budownictwa w ujęciu ogólnym, wymagających prac ziemnych, zagrażające przede wszystkim zabytkom archeologicznym – ok. 68% stanowisk archeologicznych jest zagrożona w wyniku działalności rolniczej, tzw. głęboką orką, 1% w wyniku wydobywania kruszyw, 20% stanowisk – w wyniku działalności inwestycyjnej

Dodatkowo dostrzeżone zostało zagrożenie dla zachowania dziedzictwa niematerialnego objawiające się w zjawiskach związanych z globalizacją, migracjami, postępującymi procesami urbanizacji i industrializacji oraz zanikiem przekazu międzypokoleniowego lub nadmiernym ruchem turystycznym.

Ostatni fragment tekstu poświęconego dziedzictwu kulturowego poświęcony został charakterystyce zróżnicowanych walorów krajobrazowych w poszczególnych częściach Wielkopolski z podziałem na użytkowanie terenu, rzeźbę terenu, elementy kulturowe oraz z podziałem na typy krajobrazu występujące na obszarze województwa tj. zurbanizowany, leśny, wiejski, łąkowy i przekształcony.

W rozdziale IV planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego sformułowane zostały cele polityki przestrzennej obejmujące m.in. ochronę potencjału kulturowego i krajobrazu wraz z rozwojem konkurencyjnych form turystyki i rekreacji (punkt 4). Zgodnie z zapisami umieszczonymi w tym fragmencie planu potencjał kulturowy i charakterystyczny krajobraz Wielkopolski są bardzo ważnymi czynnikami rozwoju i wzrostu identyfikacji mieszkańców regionu w skali kraju i Europy, jak również odgrywają istotną rolę w kształtowaniu poczucia tożsamości narodowej i regionalnej.

Wszelkie działania podejmowane w tym obszarze będą wpływać zarówno na podniesienie jakości przestrzeni, jak i na poprawę warunków życia mieszkańców i wymierne korzyści społeczno-gospodarcze.

Dla realizacji celu polityki przestrzennej określone zostały w treści rozdziału następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa:

1. Wzmacnianie tożsamości narodowej i regionalnej poprzez wzmacnianie działań ochronnych w stosunku do wymagających bezwzględного zachowania obiektów i obszarów o najwyższych walorach dla środowiska kulturowego i przyrodniczego takich jak:

- obiekty lub zespoły obiektów wraz z ich historycznym otoczeniem tj.: istniejących pomników historii, obiektów postulowanych do nadania im statusu pomnika historii, obiektów zlokalizowanych na trasie przebiegi Szlaku Piastowskiego, pomników zagłady, stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej oraz wpisanych do rejestru zabytków oraz innych charakterystycznych dla regionu obiektów zabytkowych,
- historyczne układy przestrzenne miast i wsi oraz inne założenia kompozycyjne wraz z nawarstwieniami kulturowymi tj.: układy urbanistyczne wpisane do rejestru, układy ruralistyczne wpisane do rejestru nadnoteckich wsi osadnictwa ołęderskiego i fryderycjańskiego, zespoły zabudowy, osiedla mieszkaniowe i przestrzenie o krajobrazie komponowanym miejscowości,
- obszary o wysokich wartościach kulturowych i krajobrazowych tj.: istniejące parki kulturowe, obszary postulowane do utworzenia na ich terenie parków kulturowych lub archeologicznych parków kulturowych związanych z osadnictwem tradycyjnym, związanych z kulturą i tradycją religijną, w tym z działalnością zakonów, związanych z działalnością sławnych rodów, związanych z kształtowaniem się przestrzeni miast i ich otoczenia, związanych z zabytkami archeologicznymi, obszary o wysokich wartościach kulturowych i historycznych proponowanych do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO („Szlak Piastowski”, „Pradolina Noteci”) obszar o wysokich wartościach historyczno-symbolicznych związanych z kształtowaniem kultury i wspólnoty europejskiej proponowanych do przyznania Znak Dziedzictwa Europejskiego (Wzgórze Lecha w Gnieźnie), obszary o najatrakcyjniejszym krajobrazie,
- obszary o zachowanych wartościach kultury ludowej grup regionalnych tj.: Bambrów, Biskupian, Chazarów, Pałuczian, Toστόków (wartości materialne i niematerialne)
- zjawiska niematerialnego dziedzictwa kulturowego tj.: tradycyjny obrzęd weselny z Szamotuł i okolic oraz tradycje dudziarskie w Wielkopolsce.

2. Rozwój zróżnicowanych form turystyki i rekreacji poprzez promocję oraz inwestycję w rozwój szlaków turystycznych wyznaczanych na najbardziej atrakcyjnych terenach z punktu widzenia walorów kulturalnych i przyrodniczych

Dla realizacji dwóch powyższych kierunków zagospodarowania przestrzennego określony został szereg działań szczegółowo opisanych na stronach 99-105 planu zagospodarowania województwa wielkopolskiego.

Rozdział V planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego poświęcony został terytorializacji polityki rozwoju, w ramach którego obszar Wielkopolski został podzielony na poszczególne obszary funkcjonalne. Wśród pozostałych obszarów interwencji (punkt 4) wskazane zostały również obszary ochrony krajobrazów kulturowych

(podpunkt 4.7). W granice obszaru ochrony krajobrazu kulturowego zostały włączone gminy, w obrębie których znajdują się:

- a) obszary, na których zachowały się obiekty lub obszary o specyficznych i charakterystycznych cechach dla miejscowej tradycji budowlanej, osadniczej i gospodarczej:
 - obszar delegowany, ze względu na szczególne wartości przyrodniczo – kulturowe, do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – Pradolina Noteci oraz Szlak Piastowski,
 - obiekt wpisany na Listę Dziedzictwa Europejskiego i obiekt proponowany do przyznania Znak Dziedzictwa Europejskiego – wzgórze Lecha w Gnieźnie,
 - obiekty objęte ochroną jako pomniki historii oraz obiekty proponowane do objęcia tą formą ochrony,
 - Pomnik Zagłady – Muzeum Martyrologiczne – Obóz w Chełmnie nad Nerem,
 - obiekty ujęte w Czerwonej Księdze Krajobrazów Polski,
 - obszary istniejących parków kulturowych i obszarów cennych kulturowo, na których proponuje się utworzenie parków kulturowych i archeologicznych parków kulturowych, w tym m.in. obszary, na których zachowały się zabytki osadnictwa tradycyjnego, w tym osadnictwa olęderskiego skupionego i rozproszonego, osadnictwa fryderycjańskiego, obszary związane z działalnością, zakonów czy sławnych rodów, kształtowaniem się przestrzeni miast, obszary tradycji religijnych oraz parki narodowe i krajobrazowe wyróżniające się wyjątkowymi walorami kulturowymi,
 - historyczne układy przestrzenne (rejestr zabytków),
- b) obszary, na terenie których przebiegają szlaki kulturowe o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym. Na terenie Wielkopolski szlakami o znaczeniu międzynarodowym są: Droga św. Jakuba, Europejski Szlak Cysterski, Europejski Szlak Romański; szlakami o znaczeniu krajowym: unikatowy w skali kraju Szlak Piastowski oraz Szlak Bursztynowy; szlakami o znaczeniu regionalnym: trakt Królewsko – Cesarski, Trasa Kórnicka, Wielkopolski Szlak Wiatraczny, Szlak Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonki oraz Podziemna Trasa Turystyczna Kopalni Soli w Kłodawie,
- c) obszary występowania cech charakterystycznych dla grup regionalnych

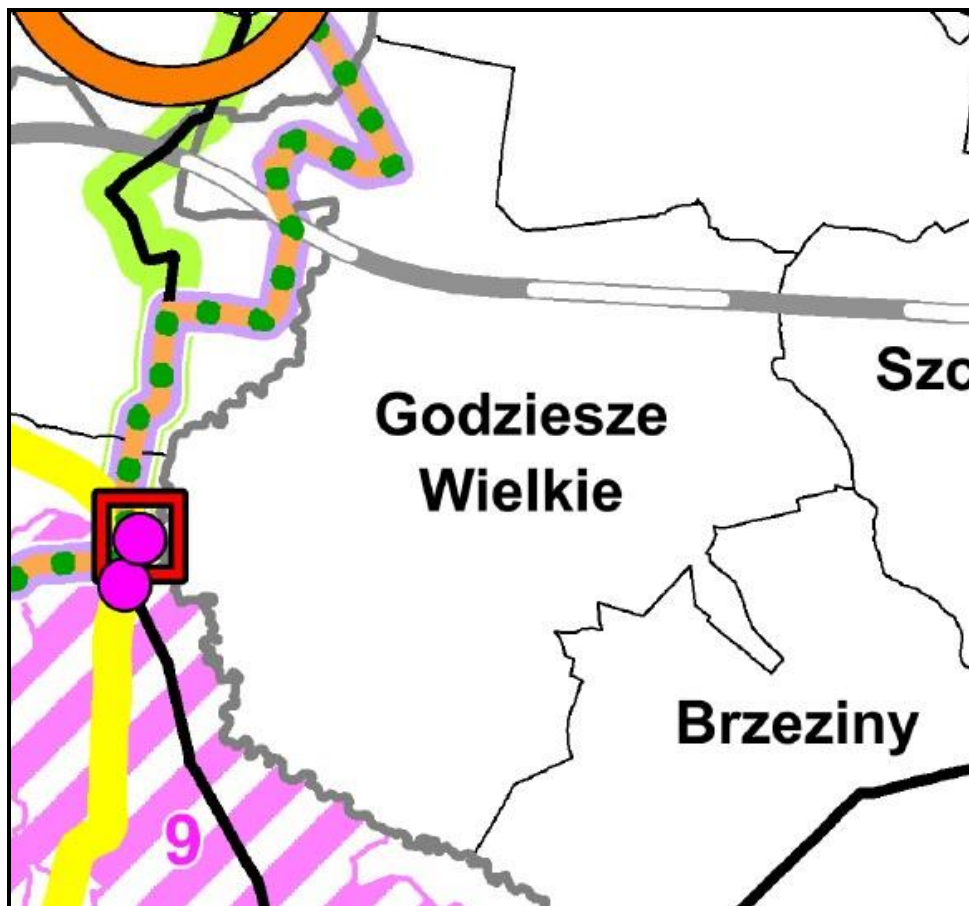
W dalszej kolejności został określony zasięg przestrzenny obszaru ochrony krajobrazu kulturowego, w którym znalazły się gminy, na terenie których znajdują się wyżej wymienione obiekty i obszary cenne kulturowo. Ze względu na specyfikę przedmiotów ochrony wyznaczony obszar dzieli się na cztery podtypy:

- a) gminy, w granicach których zlokalizowane są obiekty o najwyższych wartościach, w tym: pomniki historii istniejące i proponowane, obiekt proponowany do ujęcia jako Znak Dziedzictwa Europejskiego, obiekty ujęte w Czerwonej Księdze Krajobrazów Polski, obiekty znajdujące się na przebiegu szlaków kulturowych

- (związanych tematycznie ze szlakiem), obiekty znajdujące się na przebiegu szlaku delegowanego do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO;
- b) gminy, w granicach których znajdują się historyczne układy przestrzenne miast i wsi, w tym: układy przestrzenne objęte ochroną jako Pomnik Historii oraz proponowane do objęcia tą formą ochrony, układy przestrzenne ujęte w rejestrze zabytków, obszary cenne kulturowo związane z kształtowaniem się przestrzeni miast, które proponuje się do objęcia ochroną w formie parków kulturowych;
 - c) gminy, w granicach których występują obszary cenne kulturowo, w tym: istniejące parki kulturowe, obszary cenne kulturowo, na których proponuje się utworzenie parków kulturowych i archeologicznych parków kulturowych, obszar delegowany do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszary ujęte w Czerwonej księdze Krajobrazów Polski, park narodowy i parki krajobrazowe o wyjątkowych walorach kulturowych, obszary na których zachowały się materialne i niematerialne cechy charakterystyczne dla grup regionalnych;
 - d) gminy, w granicach których przebiegają szlaki kulturowe o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym

Wśród wyżej wymienionych podtypów gmina Godziesze Wielkie została zakwalifikowana do gmin, w granicach której przebiega bardzo istotny – z kulturowego i turystycznego punktu widzenia Szlak Bursztynowy. Ponadto obszar gminy Godziesze Wielkie został włączony do miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego – Aglomeracja Kalisko-Ostrowska. W ramach ww. obszaru określone zostały m.in. następujące zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony i efektywnego wykorzystania potencjału kulturowego:

- określanie przeznaczenia, parametrów i wskaźników kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów z uwzględnieniem ochrony obszarów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych wraz z elementami specyficznymi dla kultury regionu,
- wyznaczanie i określanie zasad ochrony otoczenia obiektów wartościowych oraz charakterystycznych elementów struktury krajobrazu: osi widokowych, dominant przestrzennych i panoram miejscowości, w tym pozostawienie obszarów niezainwestowanych, w celu zachowania ekspozycji widokowej na obiekty cenne, charakterystyczne dla krajobrazu kulturowego oraz ograniczanie lokalizowania naziemnych elementów wysokościowych infrastruktury technicznej w strefach ekspozycji widokowej;

Fragment załącznika graficznego 1.4 „Kultura, Turystyka i Rekreacja” obejmujący obszar gminy Godziesze Wielkie.

4.2.3. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2023-2026

Wojewódzki program opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat przez zarząd województwa. Program przyjmowany jest do realizacji przez sejmik wojewódzki po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami zarząd województwa sporządza, co 2 lata sprawozdanie przedstawiane sejmikowi województwa. Jednocześnie sprawozdanie takie jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego realizowany jest w oparciu o cele określone w art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jednak jego podstawowymi zadaniami – zgodnie z zapisami zawartymi w treści dokumentu – przyjętymi przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego jest zapewnienie prawidłowego stanu zachowania obiektom zabytkowym: nieruchomym, ruchomym i archeologicznym, znajdującym się w jego władaniu.

Aktualnie obowiązujący Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2023-2026 przyjęty został Uchwałą Nr XXXVII/714/21 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego (Dz. Urzędowy Woj. Wielkopolskiego z 2022, poz. 58)

Na terenie gminy Godziesze Wielkie nie występuje zabytek wpisany do rejestru stanowiący własność województwa wielkopolskiego.

4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami opracowanymi na poziomie powiatu

4.3.1. Program opieki nad zabytkami Powiatu Kaliskiego na lata 2020-2023

Powiatowy program opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat przez zarząd powiatu. Program przyjmowany jest do realizacji przez radę powiatu po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Z realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami zarząd powiatu sporządza, co 2 lata sprawozdanie przedstawiane radzie powiatu. Jednocześnie sprawozdanie takie jest przekazywane radzie powiatu.

Program opieki nad zabytkami powiatu kaliskiego realizowany jest w oparciu o cele określone w art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jednak jego podstawowymi zadaniami – zgodnie z zapisami zawartymi w treści dokumentu – przyjętymi przez Samorząd Powiatu Kaliskiego jest zapewnienie prawidłowego stanu zachowania obiektom zabytkowym: nieruchomym, ruchomym i archeologicznym, znajdującym się w jego władaniu.

Aktualnie obowiązujący Program opieki nad zabytkami Powiatu Kaliskiego na lata 2020-2023 przyjęty został Uchwałą Nr XII/200/2020 Rady Powiatu Kaliskiego z dnia 30 czerwca 2020 r.

Na terenie gminy Godziesze Wielkie nie występuje zabytek wpisany do rejestru stanowiący własność Powiatu Kaliskiego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami opracowanymi na poziomie gminy

5.1.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Obowiązkowym i wymaganym prawem dokumentem dotyczącym zagadnień związanych z kształtowaniem polityki przestrzennej dla każdej gminy jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Jest to dokument o dużym stopniu ogólności, lecz wyznaczający podstawowe kierunki rozwoju w przyszłym zagospodarowywaniu terenu gminy i szczególnie istotny w kontekście uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Pierwotna i podstawowa wersja studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Godziesze Wielkie opracowana została w latach 1998-1999 przez zespół projektowy pod kierunkiem głównego projektanta mgr inż. arch. Arkadiusza Wojciechowskiego w składzie: mgr Grzegorz Śnieciński, mgr inż. Waldemar Wojciechowski i Alicja Wróbel. Studium to zostało uchwalone uchwałą Nr 74/XI/1999 Rady Gminy Godziesze Wielkie z dnia 29 grudnia 1999 r.

W 2010 roku nastąpiła zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Godziesze Wielkie opracowana przez zespół projektowy pod kierownictwem głównej projektantki mgr inż. arch. Danuty Wysockiej Stachowiak w składzie: mgr inż. arch. Bożena Wierzbicka oraz mgr Jadwiga Koryńska zatwierdzona uchwałą Nr XLV/221/10 Rady Gminy Godziesze Wielkie z dnia 9 listopada 2010 r.

W treści ww. dokumentu wraz z późniejszą zmianą umieszczone zostały następujące zapisy związane z zabytkowymi obszarami i obiektami stanowiącymi materialne dziedzictwo kulturowe gminy Godziesze Wielkie.

3. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

3.4. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

W treści podrozdziału w ramach 5. podpunktów w zwięzły sposób dokonano charakterystyki osadnictwa na terenie gminy od czasów starożytnych do XX wieku, wymieniono zabytki wpisane do rejestru wraz z ich krótkim opisem oraz wyszczególniono zabytki wpisane do ewidencji zabytkowych obiektów architektury i budownictwa na terenie gminy, a także wymienione zostały XX-wieczne pomniki upamiętniające ważne – z punktu widzenia mieszkańców gminy – wydarzenia i postacie.

W ostatnim z podpunktów dokonano analizy korzystnych i niekorzystnych uwarunkowań wynikających z opisanego stanu zasobów dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej istniejących na terenie gminy Godziesze Wielkie.

5. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

5.4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W treści podrozdziału określono przedmioty ochrony, za które uznane zostały:

- obiekty wpisane do rejestru zabytków,
- układy urbanistyczne i ruralistyczne,
- obiekty budowlane i architektoniczne oraz zespoły tych obiektów,
- elementy małej architektury,
- parki podworskie,
- cmentarze,
- stanowiska archeologiczne i obszary eksploracji archeologicznej,

wskazując metody i zasady ochrony zabytków, za które uznano:

- ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z zabytkowymi zespołami i obiektami,
- zabezpieczenie właściwej ekspozycji zabytkowych zespołów i obiektów,
- szczególną pielęgnację historycznych obiektów małej architektury, takich jak: kapliczki, krzyże przydrożne, figury, pomniki, związane z historią i tradycjami miejscowej ludności,
- dążenie do odtworzenia elementów zniszczonych, w oparciu o szczegółowe wytyczne określone każdorazowo przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- zagospodarowanie obiektów opuszczonych,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołów i obiektów,

- zachowanie i adaptacja dawnych zespołów folwarcznych stanowiących wartości historyczne i krajobrazowe,
- zachowanie terenów zabytkowych założeń zieleni, tj. parków podworskich, cmentarzy, w całości w jednych rękach, w granicach historycznych,
- rygorystyczne przestrzeganie zakazu lokalizacji jakichkolwiek obiektów na terenach zabytkowych założeń, bez uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- wprowadzenie obowiązku uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków prac porządkowych i renowacyjnych

5.1.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

1.	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wieś Stobno” przyjęta uchwałą Nr 151/XXVII/2001 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 16 listopada 2001 r. <u>Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej:</u> § 3 (...) 7) ustala się obowiązek powiadomienia państwowej służby ochrony zabytków na 7 dni przed rozpoczęciem robót budowlanych oraz w razie konieczności przeprowadzenia ratowniczych prac wykopaliskowych. (...)
2.	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wsie Borek, Kakawa Kolonia, Stobno VI-VII i Wolica” przyjęta uchwałą Nr XI/44/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r. <u>Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej:</u> § 13 Wyznacza się obszary zabudowy mieszkaniowej obejmujące nieruchomości zawarte w jednostkach bilansowych 4.23.MN/z, 8.01.MN/z, 16.06.MN/z, 16.07.MN/z i 19.17.MN/z. Podstawowym przeznaczeniem tych obszarów jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna realizowana indywidualnie z następującymi warunkami dotyczącymi zabudowy i zagospodarowania terenu: (...) 14. wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)

	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wieś Borek (działki nr 86/1, 86/2, 110, 223/4, 228/6, 228/7, 228/8, 228/9, 228/10, 234/3, 235/2, 260/3, 278/3 i 285/1)” przyjęta uchwałą Nr XI/45/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r.
3.	<u>Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej:</u> § 13 Wyznacza się obszary zabudowy mieszkaniowej obejmujące nieruchomości zawarte w jednostkach bilansowych 4.14.MN/z, 4.15.MN/z, 4.16.MN/z, 4.17.MN/z, 4.18.MN/z, 4.19.MN/z, 4.20.MN/z, 4.21.MN/z. Podstawowym przeznaczeniem tych obszarów jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna realizowana indywidualnie z następującymi warunkami dotyczącymi zabudowy i zagospodarowania terenu: (...) 14. wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)
	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wieś Borek (działki nr 260/2, 265, 267, 268 i 348)” przyjęta uchwałą Nr XI/46/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r.
4.	<u>Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej:</u> § 13 Wyznacza się obszary zabudowy mieszkaniowej obejmujące nieruchomości zawarte w jednostkach bilansowych 4.12.MN/z, 4.13.MN/z. Podstawowym przeznaczeniem tych obszarów jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna realizowana indywidualnie z następującymi warunkami dotyczącymi zabudowy i zagospodarowania terenu: (...) 14. wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)
	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wieś Józefów (działki nr 302, 355, 356)” przyjęta uchwałą Nr XI/47/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r.
5.	<u>Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej:</u> § 13 Wyznacza się obszary zabudowy mieszkaniowej obejmujące nieruchomości zawarte

	w jednostkach bilansowych 7.01.MN/z i 7.02.MN/z. Podstawowym przeznaczeniem tych obszarów jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna realizowana indywidualnie z następującymi warunkami dotyczącymi zabudowy i zagospodarowania terenu: (...) 14. wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)
	„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Godziesze Wielkie – wieś Końska Wieś” przyjęty uchwałą Nr XI/48/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r.
6.	<u>Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej:</u> § 6 6. Na terenie, o którym mowa w ust. 1 ustala się następujące obowiązki: (...) 5) powiadomienia Państwowej Służby Ochrony Zabytków o zamiarze rozpoczęcia prac ziemnych. (...)
	„Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Godziesze Wielkie – wieś Krzemionka” przyjęty uchwałą Nr XI/49/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r.
7.	<u>Plan nie zawiera ustaleń dotyczących dziedzictwa kulturowego.</u>
	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wsie Borek, Godziesze Małe, Saczyn, Stobno Wieś, Stobno VI-VII i Wolica” przyjęta uchwałą Nr XI/50/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r.
8.	<u>Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej:</u> § 13 Wyznacza się obszary zabudowy mieszkaniowej obejmujące nieruchomości zawarte w jednostkach bilansowych 4.22.MN/z, 5.01.MN/z, 13.01.MN/z, 15.02.MN/z, 15.03.MN/z, 16.03.MN/z, 16.04.MN/z, 16.05.MN/z i 19.16.MN/z. Podstawowym przeznaczeniem tych obszarów jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna realizowana indywidualnie z następującymi warunkami dotyczącymi zabudowy i zagospodarowania terenu: (...) 14. wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)

9.	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wieś Wolica (działki nr 174/2, 287/3, 305, 341, 342, 348/1, 348/2, 421, 422, 488/2 i 489/1)” przyjęta uchwałą Nr XI/51/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r. Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej: § 13 Wyznacza się obszary zabudowy mieszkaniowej obejmujące nieruchomości zawarte w jednostkach bilansowych 19.07.MN/z, 19.08.MN/z, 19.09.MN/z, 19.10.MN/z, 19.11.MN/z, 19.12.MN/z, 19.13.MN/z. Podstawowym przeznaczeniem tych obszarów jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna realizowana indywidualnie z następującymi warunkami dotyczącymi zabudowy i zagospodarowania terenu: (...) 14. wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)
10.	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wieś Wolica (działki nr 478/1, 479/1, 479/2, 481, 482/1, 483, 484/1, 485)” przyjęta uchwałą Nr XI/52/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r. Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej: § 12 Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem 19.01.MN/AG (dz. nr 478/1, 479/1, 479/2, 481, 482/1, 483, 484/1, 485) ustala się jako przeznaczenie podstawowe zabudowę mieszkaniową i aktywizację gospodarczą z następującymi zagospodarowania terenu: (...) 12) wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)
11.	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wieś Wolica (działki nr 1/8, 59, 60, 204, 234, 235, 445/4 i 445/5)” przyjęta uchwałą Nr XI/53/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r. Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej: § 13 Wyznacza się obszary zabudowy mieszkaniowej obejmujące nieruchomości zawarte w jednostkach bilansowych 19.02.MN/z, 19.03.MN/z, 19.04.MN/z, 19.05.MN/z, 19.06.MN/z. Podstawowym przeznaczeniem tych obszarów jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna realizowana indywidualnie z następującymi warunkami

	dotyczącymi zabudowy i zagospodarowania terenu: (...) 14. wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)
	„Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Godziesze Wielkie – wieś Stobno Wieś (działki nr 301/1, 301/2, 301/3, 301/4, 301/5, 301/6, 301/7 i 301/8)” przyjęta uchwałą Nr XI/54/2003 Rady Gminy w Godzieszach Wielkich z dnia 11 września 2003 r.
12.	<u>Plan zawiera następujące ustalenia dotyczące dziedzictwa kulturowego w części tekstowej:</u> § 13 Wyznacza się obszary zabudowy mieszkaniowej obejmujące nieruchomości zawarte w jednostkach bilansowych 15.01.MN/z. Podstawowym przeznaczeniem tych obszarów jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna realizowana indywidualnie z następującymi warunkami dotyczącymi zabudowy i zagospodarowania terenu: (...) 14. wszelkie prace ziemne, przed ich rozpoczęciem, wymagają zgłoszenia Służbie Ochrony Zabytków (strefa eksploracji archeologicznej) (...)

5.1.3. Uwarunkowania ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

Na terenie gminy Godziesze Wielkie obszary i obiekty cenne przyrodniczo zostały objęte ochroną w następujących trzech formach:

- obszar chronionego krajobrazu;
- pomniki przyrody

Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Proсны”

Obszar utworzony na podstawie Uchwały nr IX/164/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 czerwca 2019 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Proсны na terenie województwa wielkopolskiego (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2019 r., poz. 6216) obejmujący swoim zasięgiem obszar po obydwu stronach rzeki Proсны wzdłuż jej biegu.

Na obydwu ww. obszarach obowiązują poniżej wyszczególnione zakazy i nakazy:

Zakazy

- wznoszenia obiektów i instalowania urządzeń powodujących ujemne oddziaływanie na środowisko i krajobraz,
- wprowadzenia zmian stosunków wodnych niekorzystnych dla środowiska,
- dokonywania prac ziemnych naruszających w sposób trwały rzeźbę terenu,
- niszczenia obszarów zabagnionych i zatorfionych,
- prowadzenia czynności powodujących wzmożenie procesów erozyjnych,
- lokalizowania wysypisk odpadów, z wyjątkiem niezbędnych dla potrzeb miejscowej ludności,
- likwidowania zadrzewień i krzewów.

Nakazy

- ograniczenia eksploatacji na skale wielkoprzemysłowa surowców mineralnych i wód,
- stosowania w budownictwie form architektonicznych harmonizujących z walorami krajobrazowymi okolic obszaru chronionego krajobrazu,
- prowadzenia niezbędnych linii energetycznych wysokiego napięcia poza obszarami leśnymi,
- objęcia ścisłą ochroną wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami,
- rekultywacji i zagospodarowania istniejących gruntów zdegradowanych,
- prowadzenia gospodarki leśnej zapewniającej ciągłość i trwałość lasu oraz zachowanie właściwego dla tego regionu składu gatunkowego według „Ogólnych zasad zagospodarowania lasów” wchodzących w skład obszaru chronionego krajobrazu,
- prowadzenia gospodarki rolnej nie doprowadzające do gleb i innych elementów środowiska, środków chemicznych ze szczególnym zwróceniem uwagi na ostrożność w stosowaniu pestycydów I i II grupy,
- zakładania nowych i uzupełniania istniejących zadrzewień,
- uwzględniania ww. ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obszaru chronionego krajobrazu.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Godziesze Wielkie występuje grupa 8. głazów narzutowych zlokalizowanych w zagłębieniu terenu około 0,5 km na północ od centrum wsi Godziesze Wielkie uznanych za pomnik przyrody ustanowiony na podstawie orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 21 sierpnia 1954 r.

5.1.4. Gminny program ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Gmina Godziesze Wielkie posiada obecnie gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowany przez Wójta Gminy Godziesze Wielkie w oparciu o zasady określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U z 2004 r. nr 212, poz. 2153) w uzgodnieniach

z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (09. 04. 2008 r.) oraz ze Starostą Kaliskim (10. 12. 2007 r.).

Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych jest integralną częścią planów obrony cywilnej i poddawany będzie corocznej aktualizacji w okresie obowiązywania „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Godziesze Wielkie na lata 2023-2026”.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Według znanych źródeł naukowych uzyskanych w wyniku prowadzonych na terenie gminy Godziesze Wielkie badań archeologicznych najstarsze ślady osadnictwa datować można na okres neolitu. Z epoki brązu potwierdzone zostały liczne stanowiska archeologiczne związane z relikwami kultury trzcinieckiej i łużyckiej na terenie gminy. Wzdłuż rzeki Proсны i rzeki Pokrzywnicy udokumentowanych zostało szereg znalezisk archeologicznych pochodzących z epoki żelaza związanych z kulturą przeworską, natomiast z okresu początków Państwa Polskiego najcenniejszym zachowanym zabytkiem są relikt grodziska wczesnośredniowiecznego w miejscowości Józefów funkcjonującego w X i XI wieku. Od tego czasu można datować stałe osadnictwo związane z wsiami lokalizowanymi po obydwu stronach na obrzeżach doliny Proсны. Już z początku XIII wieku pojawiają się informacje historyczne pochodzące ze źródeł pisanych dotyczące gminy Godziesze Wielkie i dotyczą wzmianek o najstarszych miejscowościach zlokalizowanych na terenie gminy.

W dokumencie wystawionym przez księcia Władysława Odonica z 1213 r. wskazuje się miejscowości Żydów i Zadowice jako osady wiejskie stanowiące uposażenie klasztoru Cystersów w Ołoboku. Powstanie obydwu tych miejscowości powiązane było systemem średniowiecznych osad wiejskich lokalizowanych wzdłuż większych lub mniejszych rzek i cieków wodnych. Kolejne wsie na terenie gminy Godziesze Wielkie fundowane są również w oparciu o ww. system, i tak w wieku XIII, XIV, XV i XVI pojawiają się informacje o miejscowościach Saczyn (1268 r.), Godziesze Wielkie (1295 r.), Biała (1303 r.), Wola Droszewska (1307 r.), Kakawa (1308 r.), Stobno (1411 r.), Takomyśle (1443 r.) i Wolica (1511 r.) Poza poszczególnymi wsiami, które pozostają własnością lokalnej szlachty (Żydów, Wola Droszewska, Kakawa, Stobno) większość centralnej i zachodniej części obszaru gminy Godziesze Wielkie od czasów średniowiecza do 1793 r. stanowiła własność arcybiskupów gnieźnieńskich w ramach tzw. klucza dóbr opatowieckich.

W okresie Księstwa Warszawskiego przejęte przez Państwo dobra kościelne zostały z polecenia Napoleona I Bonaparte w 1807 roku przekazane na własność generałowi Józefowi Zajączkowi herbu Świnka (1752-1826), późniejszemu Namiestnikowi Królestwa Polskiego.

Józef Zajączek inwestując w swoje posiadłości zakłada lub rozwija kolejne folwarki na terenie istniejących wsi (Zajączki Bankowe, Józefów) jednocześnie zasiedlając tereny nowopowstałych wsi wokół nich.

Począwszy od średniowiecza najważniejszą i najlepiej rozwiniętą wsią pozostają Godziesze Wielkie usytuowane na ważnych traktach komunikacyjnych prowadzących na osi wschód zachód z Ołoboku do Szczytnik oraz na osi północ południe z Kalisza do Wielunia.

Także w tej miejscowości powstała najstarsza w okolicy parafia funkcjonująca od XIV wieku z zachowanym do dzisiaj drewnianym kościołem pw św. Bartłomieja Apostoła wzniesionym w latach 1781-1783.

Obszar gminy Godziesze Wielkie począwszy od wczesnego średniowiecza zawsze funkcjonował jako integralna część Wielkopolski. Nieprzerwanie do II Rozbioru Polski tereny obecnej gminy stanowiły część Państwa Polskiego. Po 1793 r. obszar ten wszedł w skład Królestwa Prus w ramach prowincji Prusy Południowe. Nieco później w latach 1807-1815 obszar gminy funkcjonował w ramach Księstwa Warszawskiego. Po 1815 r. obszar gminy Godziesze Wielkie znalazł się w granicach administracyjnych Królestwa Polskiego. Ponownie w granicach Rzeczypospolitej tereny obecnej gminy znalazły się po zakończeniu I wojny światowej w końcu 1918 roku i poza okresem II wojny światowej na powrót współtworząc historyczną Wielkopolskę początkowo w ramach województwa łódzkiego, potem do 1946 r. województwa poznańskiego, od 1975 r. województwa kaliskiego i ostatecznie od 1999 r. województwa wielkopolskiego.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Obszar obejmujący gminę Godziesze Wielkie stanowi dosyć typowy dla Wielkopolski krajobraz wiejski, w którym przeważają tereny przeznaczone pod uprawę rolną z elementami obszarów leśnych oraz z rozproszoną zabudową niewielkich wsi. Charakterystyczne dla krajobrazu gminy jest jej częściowe położenie wzdłuż doliny rzeki Proсны oraz jej dopływów Pokrzywnicy, Kiełbańnicy i pomniejszych cieków wodnych w okolicach Żydowa, Józefowa, Zadowic i Woli Droszewskiej.

Dominującą rolę w takim typie krajobrazu odgrywają przede wszystkim rozłogi pól uprawnych skoncentrowane wokół historycznych założeń ruralistycznych z rzadko występującymi pozostałościami założeń dworsko-parkowo-folwarcznych (Żydów, Stobno), a także enklawy leśne. Ważny element krajobrazu gminy Godziesze Wielkie tworzą historycznie ukształtowane drogi z elementami małej architektury w postaci kapliczek i krzyży przydrożnych, także jeden zachowany na terenie gminy zabytkowy kościół pw. św. Bartłomieja Apostoła w Godzieszach Wielkich.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Do zabytków nieruchomych zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zaliczają się:

- [1] – krajobrazy kulturowe
- [2] – układy urbanistyczne
- [3] – układy ruralistyczne
- [4] – zespoły budowlane
- [5] – dzieła architektury i budownictwa
- [6] – dzieła budownictwa obronnego
- [7] – obiekty techniki
- [8] – cmentarze
- [9] – parki, ogrody i innymi formy zaprojektowanej zieleni

[10] – miejsca upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji

Zestawienie najcenniejszych zabytków z terenu gminy Godziesze Wielkie z podziałem na rodzaj i okres powstania przedstawia się w następujący sposób:

ŚREDNIOWIECZE (styl romański i gotycki)

- [3] układ ruralistyczny wsi Godziesze Wielkie (XIII w.)
- [3] układ ruralistyczny wsi Zadowice (XIII w.)
- [3] układ ruralistyczny wsi Żydów (XIII w.)

NOWOŻYTNOŚĆ (styl renesansowy, barokowy oraz wczesny klasycyzm)

- [5] kościół parafialny pw św. Bartłomieja Apostoła wraz z dzwonnica w Godzieszach Wielkich (l. 80. XVIII w.)
- [5] dwór w Żydowie (l. 90. XVIII w.)

WIEK XIX (późny klasycyzm, romantyzm, style historyczne, secesja oraz budownictwo tradycyjne)

- [5] dwór w Stobnie (2. ćw. XIX w.)
- [5] stajnia w Stobnie (4. ćw. XIX w.)
- [5] spichlerz w Żydowie (3. ćw. XIX w.)
- [5] stodoła w Żydowie (1887 r.)
- [9] park dworski w Stobnie (3. ćw. XIX w.)
- [9] park dworski w Żydowie (3. ćw. XIX w.)

WIEK XX (secesja, eklektyzm, modernizm przedwojenny, socrealizm, modernizm powojenny)

- [5] remiza strażacka w Godzieszach Wielkich (1909 r.)
- [5] plebania w Godzieszach Wielkich (1910 r.)

5.2.4. Zabytki ruchome

Do zabytków ruchomych zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zaliczają się:

- [1] – dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej
- [2] – kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje
- [3] – numizmaty oraz pamiątkami historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i order

- [4] – wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystycznej dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentujące poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego
- [5] – materiały biblioteczne
- [6] – instrumenty muzyczne

Spośród zewidencjonowanych zabytków ruchomych zlokalizowanych na terenie gminy Godziesze Wielkie niemal całość należy zaliczyć do pierwszej z ww. kategorii tj. dzieł sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej będących niemal wyłącznie na wyposażeniu obiektów sakralnych

Zestawienie zespołów zabytkowego świątyń oraz pozostałych obiektów ruchomych z terenu gminy Godziesze Wielkie wyszczególnieniem obiektów o największej wartości.

Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja Apostoła w Godzieszach Wielkich

Wpisany do rejestr zabytków zespół 35 obiektów ruchomych w wojewódzkiej ewidencji zabytków ruchomych zespół zabytków pochodzących przede wszystkim z XVIII wieku wraz z elementami pochodzącymi także z XVI, XVII i XIX wieku. Wśród obiektów zasługujących na szczególne wyróżnienie należy wymienić:

- trzy drewniane rzeźby z grupy Ukrzyżowania na belce tęczowej o proveniencji późnogotyckiej z XVI wieku,
- kamienna gotycka kropielnica XVI wieku,
- obraz z przedstawieniem Matki Bożej z Dzieciątkiem z 2. poł. XVII w.
- obraz z przedstawieniem św. Anny Samotrzec z XVII w.,
- ambona i chrzcielnica z XVII w.
- ołtarz główny oraz ołtarze pochodzące z 2. poł. XVIII wieku.

Krzyże, kapliczki i figury przydrożne oraz elementy rzeźby cmentarnej na terenie gminy

- grobowiec śp. Władysława Jezierskiego na cmentarzu parafialnym w Godzieszach Wielkich (k. XIX w.)
- figura przydrożna Matki Bożej w Żydowie (1923 r.)

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Do zabytków archeologicznych zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zaliczają się:

- [1] – pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa
- [2] – cmentarzyska
- [3] – kurhany
- [4] – relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej

Zabytki archeologiczne stanowią bardzo ważny element dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące oraz skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje obiekty archeologiczne jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych w Polsce jest prowadzony na terenie całego kraju program badawczo – konserwatorski pn. Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Program ten systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną danego obszaru oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy podkreślić, iż zbiór dokumentacji AZP – reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych – jest programem otwartym, będąc ciągle uzupełnianym w procesie archeologicznego rozpoznania terenu w oparciu o wyniki prowadzonych nadzorów oraz badań. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o wartościach kulturowych w zakresie zabytków archeologicznych na danym terenie.

Pod względem geograficznym i geologicznym gmina Godziesze Wielkie położona jest w obrębie dwóch mezoregionów: Kotliny Grabowskiej i Wysoczyzny Kaliskiej – na terenie Wzgórz Opatowsko-Malanowskich. Rzeźbę terenu w obrębie gminy kształtuje głównie pas wzgórz morenowych przecięty we wschodniej części gminy doliną rzeki Pokrzywnicy oraz od strony zachodniej dolina ukształtowana w wyniku działalności erozyjno-akumulacyjnej rzeki Proсны oraz urozmaicona formami pochodzenia eolicznego – wydrami a także niewielkimi dolinkami wschodnich dopływów w postaci Kiełbańnicy, Żółtej Wody i pomniejszych bezimiennych cieków wodnych. Różnice wysokości bezwzględnych na terenie gminy wynoszą do 70 m. n.p.m. z najniższymi obszarami łągów i pastwisk w dolinie Proсны po najwyższe wzniesienia w centralnej części gminy tj. w okolicach Godziesze Wielkich, Bałdonia, Komornik i Saczyna. Większość obszaru gminy zajmują słabe bonitacyjnie gleby brunatne wytworzone z lekkich glin, gleby bielcowe, brunatne wylugowane z wytworzone z piasków gliniastych oraz czarne ziemie wytworzone z piasków. Jedynie w dolinach rzecznych nieco tylko lepsze gleby murszowo-torfowe oraz mady stąd to właśnie na tarasach zalewowych Proсны i Pokrzywnicy najintensywniej koncentrowało osadnictwo od neolitu poprzez epokę brązu, epokę żelaza aż po czasy późnego średniowiecza i nowożytności.

Obszar gminy Godziesze Wielkie został przebadany pod względem stanowisk archeologicznych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Na podstawie ww. badań oraz późniejszych aktualizacji wynikającej z prowadzonych do początku XXI wieku badań archeologicznych w 2013 r. opracowana została wojewódzka ewidencja stanowisk archeologicznych dla gminy Godziesze Wielkie.

W oparciu o dane zawarte w wyżej wymienionych opracowaniach stwierdzono na terenie gminy Godziesze Wielkie łącznie **280** stanowisk archeologicznych, w tym **154** stanowiska zlokalizowane w obrębie **17** zespołów stanowisk oraz **126** stanowisk usytuowanych poza zespołami.

Można uznać, iż stanowiska te rozmieszczone są regularnie i podzielić je na dwa główne skupiska stanowisk archeologicznych, z których około 80% wszystkich stanowisk

archeologicznych zewidencjonowanych metodą AZP stanowią stanowiska zlokalizowane na krawędzi doliny rzeki Proсны oraz wzdłuż rzeki Pokrzywnicy i Kiełbańnicy z licznymi rozgałęzieniami.

Zdecydowana większość stanowisk zidentyfikowana została jako punkty osadnicze i osady świadczące o osadnictwie z epoki kamienia, epoki brązu (kultura trzciniecka, kultura łużycka) oraz epoki żelaza (kultura łużycka, kultura pomorska, kultura przeworska, wczesne średniowiecze), a także osadnictwa z okresu średniowiecza i nowożytności.

Po przeprowadzeniu kwerendy zewidencjonowanych zabytków archeologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Godziesze Wielkie można wytypować następujące obiekty, ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk o własnej formie krajobrazowej:

- grodzisko wczesnośredniowieczne związane z kulturą prapolską (X-IX w.) w Józefowie [wpisane do rejestru zabytków]
- osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (III w.) w Stobnie [wpisane do rejestru zabytków]

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wartość naukowo-badawcza pozostałych stanowisk archeologicznych należy ocenić jako zróżnicowaną. Za najcenniejsze uznane zostały następujące stanowiska:

- Bałdoń, stan. 9, 68-39/104 - osadnictwo kultury pomorskiej
- Borek, stan. 1, AZP 68-39/18 - osadnictwo kultury trzcinieckiej
- Borek, stan. 4, AZP 68-39/10 - osadnictwo kultury przeworskiej
- Godziesze Małe, stan. 22, AZP 69-39/28 - osadnictwo kultury trzcinieckiej/ wczesnej łużyckiej, II/III okresu wczesnego brązu
- Godziesze Małe, stan. 23, AZP 69-39/29 - osadnictwo kultury trzcinieckiej, późnego średniowiecza
- Józefów, stan. 13, AZP 68-39/63 - osadnictwo kultury łużyckiej, okresu średniowiecza
- Józefów, stan. 15, AZP 68-39/65 - osadnictwo kultury przeworskiej, okresu średniowiecza
- Kakawa Stara, stan. 60, AZP 69-39/73 - osadnictwo kultury przeworskiej
- Rafałów, stan. 7, AZP 69-39/91 - osadnictwo kultury trzcinieckiej
- Saczyn, stan. 19, AZP 68-40/50 - osadnictwo kultury przeworskiej, kultury XIII/XIV wieku
- Saczyn - Lisie Jamki, stan. 15, AZP 68-40/53 - osadnictwo II/III okresu wczesnego średniowiecza
- Saczyn- Lisie Jamki, stan. 16, AZP 68-40/54 - osadnictwo kultury przeworskiej, XV-XVI wieku
- Stobno, stan. 5, AZP 68-39/5 - osadnictwo kultury przeworskiej
- Wola Droszewska, stan. 20, AZP 69-39/112- osadnictwo kultury łużyckiej, okresu średniowiecza

- Wola Droszewska, stan. 22, AZP 69-39/114- osadnictwo kultury okresu wczesnego średniowiecza
- Wola Droszewska, stan., AZP 69-38/122 - osadnictwo kultury łużyckiej
- Wola Droszewska, stan. 6, AZP 69-39/98 - osadnictwo kultury trzcinieckiej
- Zadowice, stan. 7, AZP 68-39/67 - osadnictwo kultury przeworskiej
- Zadowice, stan. 1, AZP 68-39/73 - osadnictwo kultury przeworskiej
- Zadowice, stan. 8, AZP 69-38/120 - osadnictwo kultury przeworskiej, XV-XVI wieku
- Zadowice, stan. 12, AZP 69-38/127 - osadnictwo epoki kamienia, kultury przeworskiej, II-III wieku

Ogólny stan zachowania dziedzictwa archeologicznego na terenie Gminy Godziesze Wielkie uznać jako dobry.

Na terenie gminy w najbliższych latach nie planuje się realizacji znaczących inwestycji, które mogą wiązać się z intensywnymi pracami ziemnymi mogącymi nieść zagrożenie dla zabytków archeologicznych.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Do zabytków archeologicznych zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zaliczają się:

- [1] – pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa
- [2] – cmentarzyska
- [3] – kurhany
- [4] – relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej

Zabytki archeologiczne stanowią bardzo ważny element dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące oraz skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje obiekty archeologiczne jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych w Polsce jest prowadzony na terenie całego kraju program badawczo – konserwatorski pn. Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Program ten systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną danego obszaru oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach.

Należy podkreślić, iż zbiór dokumentacji AZP – reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych – jest programem otwartym, będąc ciągle uzupełnianym w procesie archeologicznego rozpoznania terenu w oparciu o wyniki prowadzonych nadzorów oraz badań. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem

najbardziej aktualnej wiedzy o wartościach kulturowych w zakresie zabytków archeologicznych na danym terenie.

Pod względem geograficznym i geologicznym gmina Godziesze Wielkie położona jest w obrębie dwóch mezoregionów: Kotliny Grabowskiej i Wysoczyzny Kaliskiej – na terenie Wzgórz Opatowsko-Malanowskich. Rzeźbę terenu w obrębie gminy kształtuje głównie pas wzgórz morenowych przecięty we wschodniej części gminy doliną rzeki Pokrzywnicy oraz od strony zachodniej dolina ukształtowana w wyniku działalności erozyjno-akumulacyjnej rzeki Proсны oraz urozmaicona formami pochodzenia eolicznego – wydmami a także niewielkimi dolinkami wschodnich dopływów w postaci Kiełbaśnicy, Żółtej Wody i pomniejszych bezimiennych cieków wodnych. Różnice wysokości bezwzględnych na terenie gminy wynoszą do 70 m. n.p.m. z najniżej położonymi obszarami łągów i pastwisk w dolinie Proсны po najwyższe wzniesienia w centralnej części gminy tj. w okolicach Godziesze Wielkich, Bałdonia, Komornik i Saczyna. Większość obszaru gminy zajmują słabe bonitacyjnie gleby brunatne wytworzone z lekkich glin, gleby bielcowe, brunatne wyługowane z wytworzone z piasków gliniastych oraz czarne ziemie wytworzone z piasków. Jedynie w dolinach rzecznych nieco tylko lepsze gleby murszowo-torfowe oraz mady stąd to właśnie na tarasach zalewowych Proсны i Pokrzywnicy najintensywniej koncentrowało osadnictwo od neolitu poprzez epokę brązu, epokę żelaza aż po czasy późnego średniowiecza i nowożytności.

Obszar gminy Godziesze Wielkie został przebadany pod względem stanowisk archeologicznych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Na podstawie ww. badań oraz późniejszych aktualizacji wynikającej

z prowadzonych do początku XXI wieku badań archeologicznych w 2013 r. opracowana została wojewódzka ewidencja stanowisk archeologicznych dla gminy Godziesze Wielkie.

W oparciu o dane zawarte w wyżej wymienionych opracowaniach stwierdzono na terenie gminy Godziesze Wielkie łącznie 280 stanowisk archeologicznych, w tym 154 stanowiska zlokalizowane w obrębie 17 zespołów stanowisk oraz 126 stanowisk usytuowanych poza zespołami.

Można uznać, iż stanowiska te rozmieszczone są regularnie i podzielić je na dwa główne skupiska stanowisk archeologicznych, z których około 80% wszystkich stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych metodą AZP stanowią stanowiska zlokalizowane na krawędzi doliny rzeki Proсны oraz wzdłuż rzeki Pokrzywnicy i Kiełbaśnicy z licznymi rozgałęzieniami.

Zdecydowana większość stanowisk zidentyfikowana została jako punkty osadnicze

i osady świadczące o osadnictwie z epoki kamienia, epoki brązu (kultura trzciniecka, kultura łużycka) oraz epoki żelaza (kultura łużycka, kultura pomorska, kultura przeworska, wczesne średniowiecze), a także osadnictwa z okresu średniowiecza i nowożytności.

WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Wykaz stanowisk archeologicznych w zespołach

<u>Zespół A. Żydów</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole</u> A	<u>Jednostki kulturowe w zespole A</u>	
1. Żydów, stan. 67-39/12 2. Żydów, 67-39/13 3. Żydów, 67-39/14 4. Żydów, 68-39/21 5. Żydów, 68-39/22 6. Żydów, 68-39/23 7. Żydów, 68-39/24 8. Żydów, 68-39/25	• kultura łużycka • kultura przeworska • wczesne średniowiecze	
<u>Zespół B. Borek</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole</u> B	<u>Jednostki kulturowe w zespole B</u>	
1. Borek, stan.5, 68-39/11 2. Borek, stan.6, 68-39/12 3. Borek, stan.7, 68-39/13 4. Borek, stan.8, 68-39/14 5. Borek, stan.9, 68-39/15 6. Borek, stan.10, 68-39/16 7. Borek, stan.11, 68-39/17 8. Borek, stan.1, 68-39/18 9. Borek, stan.2, 68-39/19	• Kultura trzciniecka • Okres lateński • Kultura łużycka • Kultura przeworska • Wczesne średniowiecze • Średniowiecze	
<u>Zespół C. Stobno VI-VII</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole</u>	<u>Jednostki kulturowe w zespole C</u>	

<u>C</u> 1. Stobno, stan.1, 68-39/1 2. Stobno, stan.4, 68-39/2 3. Stobno, stan.8, 68-39/3 4. Stobno, stan.9, 68-39/4 5. Stobno, stan.5, 68-39/5 6. Stobno, stan.6, 68-39/6 7. Borek, stan.12, 68-39/7 8. Borek, stan.13, 68-39/8 9. Borek, stan.3, 68-39/9 10. Borek, stan.4, 68-39/10	• Kultura łużycka • Kultura przeworska • Średniowiecze	
<u>Zespół D. Stobno</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole D</u> 1. Bałdoń, stan. 9, 68-39/104 2. Stobno, stan.7, 68-39/43 3. Stobno, stan.2, 68-39/44 4. Stobno, stan.3, 68-39/45 5. Stobno, stan.10, 68-39/46 6. Stobno, stan.11, 68-39/47 7. Stobno, stan.12, 68-39/48 8. Stobno, stan.13, 68-39/49 9. Stobno, stan.14, 68-39/50 10. Józefów, stan.4, 68-39/52 11. Józefów, stan.3, 68-	<u>Wykaz stanowisk w zespole D</u> • Kultura łużycka • Kultura pomorska • Kultura przeworska • Wczesne średniowiecze • Średniowiecze	

39/53 12. Józefów, stan.8, 68-39/58 13. Józefów, stan.9, 68-39/59 14. Józefów, stan. 16, 68-39/101 15. Stobno, stan.15, 68-39/79		
<u>Zespół E. Józefów 1</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole E</u>	<u>Jednostki kulturowe w zespole E</u>	
1. Józefów, stan.5, 68-39/55 2. Józefów, stan. 17, 68-39/102 3. Józefów, stan.7, 68-39/57 4. Józefów, stan.12, 68-39/62	• Kultura łużycka • Kultura przeworska • Wczesne średniowiecze • Średniowiecze	
<u>Zespół F. Józefów 2</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole F</u>	<u>Jednostki kulturowe w zespole F</u>	
1. Józefów, stan.10, 68-39/60 2. Józefów, stan.11, 68-39/61 3. Józefów, stan.13, 68-39/63 4. Józefów, stan.14, 68-39/64	• Kultura trzciniecka • Kultura łużycka • Kultura przeworska • Średniowiecze	
<u>Zespół G. Zadowice 1</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole G</u>	<u>Jednostki kulturowe w zespole G</u>	
1. Józefów, stan.15, 68-39/65 2. Józefów, stan.16, 68-39/66 3. Zadowice, stan.7, 68-39/67 4. Zadowice, stan.2, 68-39/68 5. Zadowice, stan.3, 68-	• Kultura łużycka • Kultura przeworska • Średniowiecze	

39/69 6. Zadowice, stan.4, 68-39/70 7. Zadowice, stan.6, 68-39/72 8. Zadowice, stan.1, 68-39/73 9. Zadowice, stan.17, 68-39/74		
<u>Zespół H. Zadowice 2</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole H</u> 1. Zadowice, stan.14, 69-38/119 2. Zadowice, stan.8, 69-38/120 3. Zadowice, stan.11, 69-38/126 4. Zadowice, stan.12, 69-38/127 5. Zadowice, stan.8, 69-39/123 6. Zadowice, stan.10, 69-39/125 7. Zadowice, stan.5,68-39/71	<u>Jednostki kulturowe w zespole H</u> • Epoka kamienia • Kultura łużycka • Kultura przeworska • Średniowiecze • XV-XVI wiek	
<u>Zespół I. Wola Droszewska</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole I</u> 1. Wola Droszewska, stan.15, 69-39/107 2. Wola Droszewska, stan.16, 69-39/108 3. Wola Droszewska, stan.17, 69-39/109 4. Wola Droszewska, stan.18, 69-39/110 5. Wola Droszewska, stan.19, 69-39/111 6. Wola Droszewska, stan.20, 69-39/112 7. Wola Droszewska, stan.21, 69-39/113 8. Wola Droszewska,	<u>Jednostki kulturowe w zespole I</u> • Neolit/epoka brązu • Kultura łużycka • Kultura przeworska • Wczesne średniowiecze • Średniowiecze • Późne średniowiecze	

stan.22, 69-39/114 9. Wola Droszewska, stan.23, 69-39/115 10. Wola Droszewska, stan.24, 69-39/116 11. Wola Droszewska, stan.27, 69-39/119 12. Wola Droszewska, stan.28, 69-39/120 13. Wola Droszewska, stan.29, 69-39/121 14. Zadowice, stan. 9, 69- 38/121 15. Wola Droszewska, stan.-, 69-38/122 16. Wola Droszewska, stan.-, 69-38/123		
<u>Zespół J. Wola Droszewska</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole J</u> 1. Kakawa Stara, stan.60, 69-39/73 2. Kakawa Stara, stan.61, 69-39/74 3. Kakawa Stara, stan.62, 69-39/75 4. Wola Droszewska, stan.3, 69-39/95 5. Wola Droszewska, stan.4, 69-39/96 6. Wola Droszewska, stan.5, 69-39/97 7. Wola Droszewska, stan.6, 69-39/98 8. Wola Droszewska, stan.7, 69-39/99 9. Wola Droszewska, stan.8, 69-39/100 10. Wola Droszewska, stan.9, 69-39/101 11. Wola Droszewska, stan.10, 69-39/102 12. Wola Droszewska, stan.11, 69-39/103 13. Wola Droszewska, stan.12, 69-39/104	<u>Jednostki kulturowe w zespole J</u> • Kultura trzciniecka • Kultura łużycka • Kultura przeworska • Średniowiecze • Późne średniowiecze	

<u>Zespół K. Kakawa Stara</u>	
<u>Wykaz stanowisk w zespole K</u>	<u>Jednostki kulturowe w zespole K</u>
1. Kakawa Stara, stan.48, 69-39/61 2. Kakawa Stara, stan.49, 69-39/62 3. Kakawa Stara, stan.50, 69-39/63 4. Kakawa Stara, stan.53, 69-39/66 5. Kakawa Stara, stan.54, 69-39/67 6. Kakawa Stara, stan.55, 69-39/68 7. Kakawa Stara, stan.58, 69-39/71 8. Kakawa Stara, stan.59, 69-39/72 9. Kakawa Stara, stan.63, 69-39/76 10. Kakawa Stara, stan.64, 69-39/77 11. Rafałów, stan.7, 69-39/91 12. Kakawa Nowa, stan.10, 70-39/8 13. Kakawa Nowa, stan.11, 70-39/9 14. Kakawa Nowa, stan.17, 70-39/15 15. Kakawa Nowa, stan.18, 70-39/16 16. Kakawa Nowa, stan.19, 70-39/17 17. Kakawa Nowa, stan.20, 70-39/18 18. Kakawa Nowa, stan.21, 70-39/19 19. Kakawa Nowa, stan.22, 70-39/20 20. Raduchów, stan.6, 70-39/59 21. Wielowieś, stan.11,	• Epoka kamienia - neolit • Epoka brązu • Kultura przeworska • Wczesne średniowiecze • Średniowiecze • Późne średniowiecze • Nowożytność

70-39/76 22. Kakawa Stara, stan.39, 70-39/94		
<u>Zespół L. Kakawa Nowa</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole L</u>	<u>Jednostki kulturowe w zespole L</u>	
1. Kakawa Nowa, stan.3, 70-36/1 2. Kakawa Nowa, stan.4, 70-36/2 3. Kakawa Nowa, stan.5, 70-36/3 4. Kakawa Nowa, stan.6, 70-36/4 5. Kakawa Nowa, stan.7, 70-36/5 6. Kakawa Nowa, stan.8, 70-36/6 7. Kakawa Nowa, stan.9, 70-36/7 8. Kakawa Nowa, stan.14, 70-36/12 9. Kakawa Nowa, stan.15, 70-36/13 10. Kakawa Nowa, stan.16, 70-36/14 11. Kakawa Nowa, stan.24, 70-36/22 12. Kakawa Nowa, stan.25, 70-36/23 13. Kakawa Nowa, stan.26, 70-36/24 14. Kakawa Nowa, stan.28, 70-36/26 15. Kakawa Nowa, stan.29, 70-36/27 16. Kakawa Stara, stan.38, 70-36/93	• Epoka brązu • Kultura łużycka • Kultura przeworska • Wczesne średniowiecze • Średniowiecze • Nowożytność	
<u>Zespół Ł. Biała</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole</u>	<u>Jednostki kulturowe w zespole Ł</u>	
1. Biała, stan. 1, 69-39/128	• średniowiecze	
<u>Zespół M. Godziesze Małe</u>		

<u>Wykaz stanowisk w zespole M</u> 1. Godziesze Małe, stan.15, 69-39/21 2. Godziesze Małe, stan.16, 69-39/22 3. Godziesze Małe, stan.17, 69-39/23 4. Godziesze Małe, stan.18, 69-39/24 5. Godziesze Małe, stan.19, 69-39/25 6. Godziesze Małe, stan.20, 69-39/26 7. Godziesze Małe, stan.21, 69-39/27 8. Godziesze Małe, stan.22, 69-39/28 9. Godziesze Małe, stan.23, 69-39/29 10. Godziesze Małe, stan.24, 69-39/30	<u>Jednostki kulturowe w zespole M</u> • Wczesny brąz • Kultura trzciniecka • Kultura łużycka • Kultura przeworska • Wczesne średniowiecze • Średniowiecze • Późne średniowiecze	
<u>Zespół N. Godziesze Wielkie</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole N</u> 1. Godziesze Wielkie, stan.2, 69-39/35	<u>Jednostki kulturowe w zespole N</u> • Średniowiecze	
<u>Zespół O. Saczyn - Lisie Jamki</u>		
<u>Wykaz stanowisk w zespole O</u> 1. Saczyn, stan.19, 68-40/50 2. Saczyn, stan.14, 68-40/51 3. Saczyn- Lisie Jamki, stan.20, 68-40/52 4. Saczyn- Lisie Jamki, stan.15, 68-40/53 5. Saczyn- Lisie Jamki, stan.16, 68-40/54	<u>Jednostki kulturowe w zespole O</u> • Kultura łużycka • Kultura przeworska • Kultura XIII/XIV wieku • Wczesne średniowiecze • XV-XVI wiek	
<u>Zespół P. Takomyśle</u>		

Wykaz stanowisk w zespole P	Jednostki kulturowe w zespole P	
1. Takomyśle, stan.4, 68-40/25 2. Takomyśle, stan.1, 68-40/26 3. Takomyśle, stan.2, 68-40/27 4. Takomyśle, stan.3, 68-40/28	• Kultura przeworska • Wczesne średniowiecze • Okres nowożytny	

Wykaz stanowisk archeologicznych poza zespołami

OBSZAR 67-39

1. Borek, stan. 7 , 67-39/19 – osadnictwo kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczne (d. Kalisz-Lis)
2. Wolica, stan. 2, 67-39/63 – osadnictwo kultury przeworskiej, średniowieczne

OBSZAR 68-39

3. Żydów, stan.5, 68-39/25 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu średniowiecza
4. Żydów, stan.1, 68-39/28 – osadnictwo kultury łużyckiej, okresu wczesnego średniowiecza, okresu nowożytnego
5. Józefów, stan.6, 68-39/56 – osadnictwo okresu średniowiecza
6. Godziesze Małe, stan.1, 68-39/75 – osadnictwo kultury łużyckiej
7. Bałdoń, stan.3, 68-39/76 – osadnictwo kultury łużyckiej
8. Bałdoń, stan.2, 68-39/77 – osadnictwo kultury łużyckiej
9. Bałdoń, stan.1, 68-39/80 – osadnictwo kultury przeworskiej
10. Bałdoń, stan.2, 68-39/81 – osadnictwo kultury przeworskiej
11. Bałdoń, stan.4, 68-39/82 – osadnictwo kultury przeworskiej
12. Godziesze Małe, stan.6, 68-39/83 – osadnictwo kultury przeworskiej
13. Godziesze Wielkie, stan.1, 68-39/84 – osadnictwo okresu średniowiecza
14. Saczyn, stan.1, 68-39/85 – osadnictwo okresu średniowiecza
15. Saczyn, stan.2, 68-39/86 – osadnictwo kultury przeworskiej
16. Saczyn, stan.3, 68-39/87 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu średniowiecza
17. Saczyn, stan.4, 68-39/88 – osadnictwo kultury przeworskiej
18. Saczyn, stan.5, 68-39/89 – osadnictwo okresu średniowiecza
19. Bałdoń, stan.7, 68-39/91 – osadnictwo kultury przeworskiej
20. Bałdoń, stan.8, 68-39/92 – osadnictwo kultury łużyckiej
21. Saczyn, stan.7, 68-39/93 – osadnictwo okresu średniowiecza
22. Saczyn, stan.9, 68-39/95 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu średniowiecza
23. Stobno, stan.16, 68-39/98 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu średniowiecza

OBSZAR 68-40

- 24.Zajączki Bankowe, stan. 1, 68-40/1 – osadnictwo kultury łużyckiej, XV/ XVI wieku
- 25.Zajączki Bankowe, stan. 2, 68-40/2 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 26.Zajączki Bankowe, stan. 3, 68-40/3 – osadnictwo kultury łużyckiej, kultury przeworskiej
- 27.Zajączki Bankowe, stan. 4, 68-40/4 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 28.Zajączki Bankowe, stan. 5, 68-40/5 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 29.Zajączki Bankowe, stan. 6, 68-40/6 – osadnictwo XVI/XVII wieku
- 30.Zajączki Bankowe, stan. 7, 68-40/7 – osadnictwo kultury łużyckiej, XV/ XVI wieku
- 31.Zajączki Bankowe, stan. 8, 68-40/8 – osadnictwo kultury łużyckiej, XVI/ XVII wieku
- 32.Zajączki Bankowe, stan. 9, 68-40/9 – osadnictwo kultury łużyckiej, XV/ XVI wieku
- 33.Zajączki Bankowe, stan. 10, 68-40/13 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 34.Saczyn, stan. 10, 68-40/46 – osadnictwo kultury przeworskiej, XV/ XVI wieku
- 35.Saczyn, stan. 11, 68-40/47 – osadnictwo kultury przeworskiej
- 36.Saczyn- Pustkowie, stan. 12, 68-40/48 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 37.Saczyn- Pustkowie, stan. 13, 68-40/49 – osadnictwo kultury przeworskiej
- 38.Saczyn- Lisie Jamki, stan. 20, 68-40/51 – osadnictwo kultury łużyckiej, III okresu wczesnego średniowiecza
- 39.Saczyn- Lisie Jamki, stan. 17, 68-40/55 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 40.Saczyn- Lisie Jamki, stan. 21, 68-40/56 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 41.Saczyn- Lisie Jamki, stan. 18, 68-40/57 – osadnictwo kultury łużyckiej

OBSZAR 69-38

- 42.Zadowice, stan.10, 69-38/125 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 43.Zadowice, stan.13, 69-38/128 – osadnictwo XV-XVI wieku

OBSZAR 69-39

- 44.Biała (d. Aleksandria), stan.9, 69-39/1 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 45.Biała, stan.1, 69-39/4 – osadnictwo kultury przeworskiej, późnego średniowiecz
- 46.Biała, stan.2, 69-39/5 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
- 47.Biała, stan.3, 69-39/6 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
- 48.Biała, stan. 5, 69-39/8 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
- 49.Kąpie, stan.3, 69-39/9 – osadnictwo kultury przeworskiej
- 50.Godziesze Małe, stan.4, 69-39/10 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
- 51.Godziesze Małe, stan.5, 69-39/11 – osadnictwo późnego neolitu/ wczesnego brązu, okresu średniowiecza
- 52.Godziesze Małe, stan.6, 69-39/12 – osadnictwo okresu średniowiecza
- 53.Godziesze Małe, stan.7, 69-39/13 – osadnictwo okresu średniowiecza
- 54.Godziesze Małe, stan.8, 69-39/14 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu późnego średniowiecza
- 55.Godziesze Małe, stan.9, 69-39/15 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu późnego średniowiecza
- 56.Godziesze Małe, stan.10, 69-39/16 – osadnictwo okresu wczesnego średniowiecza
- 57.Godziesze Małe, stan.11, 69-39/17 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu wczesnego średniowiecza
- 58.Godziesze Małe, stan.12, 69-39/18 – osadnictwo okresu wczesnego średniowiecza
- 59.Godziesze Małe, stan.13, 69-39/19 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
- 60.Godziesze Małe, stan.14, 69-39/20 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza

61. Godziesze Małe, stan.25, 69-39/31 – osadnictwo okresu wczesnego średniowiecza
62. Godziesze Wielkie, stan.3, 69-39/36 – osadnictwo kultury przeworskiej
63. Godziesze Wielkie, stan.4, 69-39/37 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu średniowiecza
64. Godziesze Wielkie, stan.5, 69-39/38 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
65. Godziesze Wielkie, stan.6, 69-39/39 – osadnictwo okresu średniowiecza
66. Godziesze Wielkie, stan.7, 69-39/40 – osadnictwo okresu średniowiecza
67. Godziesze Wielkie, stan.8, 69-39/41 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
68. Godziesze Wielkie, stan.9, 69-39/42 – osadnictwo okresu wczesnego średniowiecza i późnego średniowiecza
69. Godziesze Wielkie, stan.10, 69-39/43 – osadnictwo okresu wczesnego średniowiecza
70. Godziesze Wielkie, stan.11, 69-39/44 – osadnictwo okresu średniowiecza
71. Godziesze Wielkie, stan.12, 69-39/45 – osadnictwo okresu średniowiecza
72. Godziesze Wielkie, stan.13, 69-39/46 – osadnictwo okresu średniowiecza
73. Godziesze Wielkie, stan.14, 69-39/47 – osadnictwo kultury przeworskiej
74. Godziesze Wielkie, stan.15, 69-39/48 – osadnictwo kultury trzcinieckiej i okresu neolitu
75. Godziesze Wielkie, stan.16, 69-39/49 – osadnictwo okresu średniowiecza
76. Godziesze Wielkie, stan.17, 69-39/50 – osadnictwo kultury przeworskiej
77. Godziesze Wielkie, stan.18, 69-39/51 – osadnictwo okresu średniowiecza
78. Godziesze Wielkie, stan.19, 69-39/52 – osadnictwo okresu średniowiecza
79. Godziesze Wielkie, stan.20, 69-39/53 – osadnictwo kultury przeworskiej
80. Godziesze Wielkie, stan.21, 69-39/54 – osadnictwo kultury grobów kłozowych lub kultury przeworskiej
81. Kakawa Kolonia, stan.42, 69-39/55 – osadnictwo kultury trzcinieckiej
82. Kakawa Kolonia, stan.43, 69-39/56 – osadnictwo kultury łużyckiej
83. Kakawa Kolonia, stan.44, 69-39/57 – osadnictwo okresu średniowiecza
84. Kakawa Kolonia, stan.45, 69-39/58 – osadnictwo kultury trzcinieckiej lub kultury łużyckiej
85. Kakawa Nowa, stan.46, 69-39/59 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
86. Kakawa Stara, stan.47, 69-39/60 – osadnictwo okresu średniowiecza
87. Kakawa Stara, stan.51, 69-39/64 – osadnictwo kultury przeworskiej
88. Kakawa Stara, stan.52, 69-39/65 – osadnictwo okresu średniowiecza
89. Kakawa Stara, stan.56, 69-39/69 – osadnictwo okresu średniowiecza
90. Kakawa Stara, stan.57, 69-39/70 – osadnictwo okresu średniowiecza
91. Kąpie, stan.1, 69-39/78 – osadnictwo kultury trzcinieckiej, kultury łużyckiej
92. Kąpie, stan.2, 69-39/79 – osadnictwo kultury łużyckiej
93. Krzemionka, stan.3, 69-39/83 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
94. Krzemionka, stan.4, 69-39/84 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
95. Krzemionka, stan.5, 69-39/85 – osadnictwo kultury łużyckiej
96. Krzemionka, stan.6, 69-39/86 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
97. Krzemionka, stan.7, 69-39/87 – osadnictwo okresu średniowiecza
98. Rafałów, stan.4, 69-39/88 – osadnictwo okresu neolitu
99. Rafałów, stan.5, 69-39/89 – osadnictwo kultury trzcinieckiej, okresu średniowiecza
100. Rafałów, stan.6, 69-39/90 – osadnictwo okresu neolitu/ wczesnego brązu
101. Rafałów, stan.8, 69-39/92 – osadnictwo kultury łużyckiej

- 102.Wola Droszewska, stan.1, 69-39/93 – osadnictwo kultury łużyckiej, kultury przeworskiej, kultury prapolskiej
- 103.Wola Droszewska, stan.2, 69-39/94 – osadnictwo okresu neolitu/wczesnego brązu, kultury przeworskiej, okresu średniowiecza
- 104.Wola Droszewska, stan.13, 69-39/105 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu późnego średniowiecza
- 105.Wola Droszewska, stan.14, 69-39/106 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza
- 106.Wola Droszewska, stan.25, 69-39/117 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu późnego średniowiecza
- 107.Wola Droszewska, stan.26, 69-39/118 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 108.Wola Droszewska, stan.30, 69-39/122 – osadnictwo okresu późnego średniowiecza

OBSZAR 69-40

- 109.Zajączki Bankowe, stan. 12, 69-40/77 – osadnictwo okresu wczesnego średniowiecza
- 110.Godziesze Wielkie, stan. 22, 69-40/78 – osadnictwo wczesnośredniowieczne
- 111.Godziesze Wielkie, stan. 23, 69-40/79 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 112.Godzieski, stan. 1, 69-40/80 – osadnictwo kultury przeworskiej
- 113.Godzieski, stan. 2, 69-40/81 – osadnictwo kultury przeworskiej
- 114.Godzieski, stan. 3, 69-40/82 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu późnego średniowiecza
- 115.Godzieski, stan. 4, 69-40/83 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 116.Godzieski, stan. 5, 69-40/84 – osadnictwo późnego okresu lateńskiego/ okresu wpływów rzymskich, III okresu wczesnego średniowiecza
- 117.Godzieski, stan. 6, 69-40/85 – osadnictwo późnego średniowiecza
- 118.Godziesze Wielkie, stan. 24, 69-40/86 – osadnictwo kultury łużyckiej
- 119.Godzieski, stan. 7, 69-40/92 – osadnictwo kultury łużyckiej

OBSZAR 70-39

- 120.Kakawa Nowa, stan.19, 70-39/17 – osadnictwo kultury przeworskiej, okresu nowożytnego
- 121.Kakawa Nowa, stan.27, 70-39/25 – osadnictwo kultury łużyckiej, okresu nowożytnego
- 122.Rafałów, stan.1, 70-39/82 – osadnictwo kultury N-B
- 123.Rafałów, stan.2, 70-39/83 – osadnictwo kultury BW
- 124.Kakawa Nowa, stan.33, 70-39/87 – osadnictwo kultury łużyckiej, wczesnego średniowiecza
- 125.Kakawa Nowa, stan.34, 70-39/88 – osadnictwo kultury łużyckiej, okresu średniowiecza
- 126.Kakawa Stara, stan.37, 70-39/92 – osadnictwo kultury łużyckiej

W przypadku stanowisk archeologicznych niewpisanych do rejestru zabytków wszelkie prowadzone na nich prace związane z naruszeniem stratygrafii nawarstwień ziemnych trzeba uzgadniać z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Po przeprowadzeniu kwerendy zewidencjonowanych zabytków archeologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Godziesze Wielkie można wytypować następujące obiekty, ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk o własnej formie krajobrazowej:

- grodzisko wczesnośredniowieczne związane z kulturą prapolską (X-IX w.) w Józefowie [wpisane do rejestru zabytków]
- osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (III w.) w Stobnie [wpisane do rejestru zabytków]

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wartość naukowo-badawcza pozostałych stanowisk archeologicznych należy ocenić jako zróżnicowaną. Najcenniejsze – z punktu widzenia ich wartości poznawczej – stanowiska archeologiczne wytypowane zostały w trakcie zakładania na zlecenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych w 2013 r. przez autorkę ww. ewidencji mgr Zofię Urbańską. Za zabytki archeologiczne o największej wartości zostały uznane następujące stanowiska:

- Bałdoń, stan. 9, 68-39/104 - osadnictwo kultury pomorskiej
- Borek, stan. 1, AZP 68-39/18 - osadnictwo kultury trzcinieckiej
- Borek, stan. 4, AZP 68-39/10 - osadnictwo kultury przeworskiej
- Godziesze Małe, stan. 22, AZP 69-39/28 - osadnictwo kultury trzcinieckiej/wczesnej łużyckiej, II/III okresu wczesnego brązu
 - Godziesze Małe, stan. 23, AZP 69-39/29 - osadnictwo kultury trzcinieckiej, późnego średniowiecza
 - Józefów, stan. 13, AZP 68-39/63 - osadnictwo kultury łużyckiej, okresu średniowiecza
 - Józefów, stan. 15, AZP 68-39/65 - osadnictwo kultury przeworskiej, okresu średniowiecza
- Kakawa Stara, stan. 60, AZP 69-39/73 - osadnictwo kultury przeworskiej
- Rafałów, stan. 7, AZP 69-39/91 - osadnictwo kultury trzcinieckiej
 - Saczyn, stan. 19, AZP 68-40/50 - osadnictwo kultury przeworskiej, kultury XIII/XIV wieku
 - Saczyn - Lisie Jamki, stan. 15, AZP 68-40/53 - osadnictwo II/III okresu wczesnego średniowiecza
 - Saczyn- Lisie Jamki, stan. 16, AZP 68-40/54 - osadnictwo kultury przeworskiej, XV-XVI wieku
- Stobno, stan. 5, AZP 68-39/5 - osadnictwo kultury przeworskiej
 - Wola Droszewska, stan. 20, AZP 69-39/112- osadnictwo kultury łużyckiej, okresu średniowiecza
 - Wola Droszewska, stan. 22, AZP 69-39/114- osadnictwo kultury okresu wczesnego średniowiecza
- Wola Droszewska, stan., AZP 69-38/122 - osadnictwo kultury łużyckiej
- Wola Droszewska, stan. 6, AZP 69-39/98 - osadnictwo kultury trzcinieckiej
- Zadowice, stan. 7, AZP 68-39/67 - osadnictwo kultury przeworskiej
- Zadowice, stan. 1, AZP 68-39/73 - osadnictwo kultury przeworskiej
 - Zadowice, stan. 8, AZP 69-38/120 - osadnictwo kultury przeworskiej, XV-XVI wieku

- Zadowice, stan. 12, AZP 69-38/127 - osadnictwo epoki kamienia, kultury przeworskiej, II-III wieku

Ogólny stan zachowania dziedzictwa archeologicznego na terenie Gminy Godziesze Wielkie uznać jako dobry. Nie stwierdzono istniejących zagrożeń, nie związanych z łamaniem obowiązującego prawa, dla zabytków archeologicznych. Szczególnie na obszarach nie objętych planowanymi inwestycjami w infrastrukturę i budownictwo istnieje najmniejsze zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dotyczy to zwłaszcza obszarów leśnych oraz nieużytków.

Na terenie gminy w najbliższych latach nie planuje się realizacji znaczących inwestycji, które mogą wiązać się z intensywnymi pracami ziemnymi mogącymi nieść zagrożenie dla zabytków archeologicznych.

Ochrona stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych przy inwestycjach związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

W przypadku stanowisk archeologicznych niewpisanych do rejestru zabytków wszelkie prowadzone na nich prace związane z naruszeniem stratygrafii nawarstwień ziemnych trzeba uzgadniać z właściwym miejscowo Konserwatorem Zabytków.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Gmina Godziesze Wielkie nie posiada istotnych dla dziedzictwa kulturowego gminy zabytków w zbiorach muzealnych i innych.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami odrębnej ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Dziedzictwo niematerialne gminy Godziesze Wielkie stanowią przede wszystkim historycznie utrwalone nazwy geograficzne i nazwy miejscowości, lokalne zwyczaje i tradycje przekazywane pokoleniowo głównie w formie ustnej lub w postaci codziennych praktyk.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

5.3.1. Rejestr zabytków

REJESTR ZABYTKÓW ARCHOLOGICZNYCH								
Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Numer stanowiska w miejscowości	Funkcja	Kultura	Chronologia	Numer rejestru	Data wpisu
1.	Józefów	68-39/55	5	grodzisko	prapolska	wczesne średniowiecze	A460	02.02.1985
2.	Stobno	68-39/45	3	osada	przeworska	epoka żelaza	85/Wlkp/A	06.03.2002
Obydwa stanowiska wpisane do rejestru stanowią własność prywatną								

REJESTR ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH					
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru	Data wpisu	Własność
1.	Godziesze Wielkie	Kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła	KI.IV-73/80/54	04.06.1954	kościelna
2.	Godziesze Wielkie	Dzwonnica przy kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła	459/A	01.02.1969	kościelna
3.	Żydów	Dwór	503/A	26.08.1988	prywatna
4.	Żydów	Park dworski	534/A	25.07.1990	prywatna
5.	Żydów	Spichlerz	534/A	25.07.1990	prywatna
6.	Żydów	Stodoła	534/A	25.07.1990	prywatna

REJESTR ZABYTKÓW RUCHOMYCH				
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru	Data wpisu
1.	Godziesze Wielkie	Elementy wystroju i wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja Apostoła. Wpis obejmuje 35 pozycji.	45/Wlkp/B	22.01.2003

5.3.2. Pomniki historii

Na terenie gminy Godziesze Wielkie nie występują zabytki uznane za pomnik historii.

5.3.3. Parki kulturowe

Na terenie gminy Godziesze Wielkie nie ustanowiono parku kulturowego.

5.4. Gminna ewidencja zabytków nieruchomych

Karty gminnej ewidencji zabytków nieruchomych dla gminy Godziesze Wielkie wykonane zostały w 2017, następnie rozpoczęto proces weryfikacji kart i uzgodnień z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu.

Opracowana na ich podstawie gminna ewidencja zabytków nieruchomych gminy Godziesze Wielkie dotychczas nie została przyjęta w sposób określony w § 18 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz. 56) zmienionego Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 października 2019 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1886).

Wykaz kart opracowanych na potrzeby utworzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomych gminy Godziesze Wielkie:

Lp.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Czas powstania
1.	Bałdoń	22	dom nr 22	ok. 1920 r.
2.	Borek	ul. Kaliska 63	dom nr 63	k. XIX w.
3.	Godziesze Wielkie	ul. Kard. St. Wyszyńskiego nr 3	kościół parafialny p.w. Bartłomieja Apostoła	1781 – 1782r.
4.	Godziesze Wielkie	ul. Kard. St. Wyszyńskiego nr 3	dzwonnica w zespole kościoła par. p.w. św. Bartłomieja Apostoła	k. XVIII w.
5.	Godziesze Wielkie	ul. Kard. St. Wyszyńskiego nr 3	plebania w zespole kościoła par. p.w. św. Bartłomieja Apostoła	1910r.
6.	Godziesze Wielkie	ul. Kard. St. Wyszyńskiego nr 3	organistówka w zespole kościoła par. p.w. św. Bartłomieja Apostoła	1910r.
7.	Godziesze Wielkie	ul. Cmentarna	grobowiec K. Bełta - Śniechowskiego	Pocz. XX w.

8.	Godziesze Wielkie	ul. Cmentarna	Grobowiec Władysława Jezierskiego	ok. 1910r.
9.	Godziesze Wielkie	ul. Konopnickiej 25	szkoła, ob. dom mieszkalny	k. XIX w.
10.	Godziesze Wielkie	ul. Cmentarna 4	remiza strażacka	1909r.
11.	Godziesze Wielkie	ul. Borkowska 7	dom	1924r.
12.	Godziesze Wielkie	ul. Borkowska 9	dom w zagrodzie nr 9	1866r.
13.	Godziesze Wielkie	ul. Borkowska 9	stodoła w zagrodzie nr 9	1903r.
14.	Godziesze Wielkie	ul. Borkowska 9	budynek gospodarczy w zagrodzie nr 9	1900r.
15.	Godziesze Wielkie	ul. Konopnickiej 6	dom	k. XIX w.
16.	Godziesze Wielkie	ul. Kosmowa 5	stodoła	poł. XIX w.
17.	Godziesze Wielkie	ul. Kosmowa 6	obora w zagrodzie nr 6	1900r.
18.	Godziesze Wielkie	ul. Kosmowa 8	dom	1926r.
19.	Godziesze Małe	ul. Ostrowska 2	dom	1928r.
20.	Godziesze Małe	ul. Ostrowska 52	spichlerz - piwnica	poł. XIX w. przeb.
21.	Godziesze Wielkie	ul. Rynek 1	dom	pocz. XX w.
22.	Godziesze Wielkie	ul. Rynek 2	dom	k. XIX w.
23.	Godziesze Wielkie	ul. Rynek 3	dom	1935 r.
24.	Godziesze Wielkie	ul. Rynek 5	dom	1930r.
25.	Godziesze Wielkie	ul. Rynek 7	dom Samop. Chłop. Ob. Budynek Tradycji Gminy Godziesze Wielkie	pocz. XX w.
26.	Godziesze Wielkie	ul. 3 Maja 19	dom	1935r.
27.	Godziesze Małe	ul. Zadowicka 3	dom	k. XIX w.
28.	Godziesze Małe	ul. Zadowicka 35	dom	1915 – 17r.

29.	Godziesze Małe	ul. Zadowicka 42	dom w zagrodzie nr 42	pocz. XX w.
30.	Godziesze Małe	ul. Zadowicka 42	stajnia – obora w zagrodzie nr 42	k. XIX w.
31.	Godziesze Małe	ul. Zadowicka 46	dom	ok.1918 – 22r.
32.	Godziesze Małe	ul. Zadowicka 60	dom	pocz. XX w.
33.	Godziesze Małe	ul. Zadowicka 66	dom	1922 r.
34.	Godzieszki	7	dom nr 7	ok. 1910r.
35.	Godzieszki	11	dom nr 11	ok. 1918 r.
36.	Godzieszki	16	dom nr 16	ok. 1925 r.
37.	Godzieszki	21	piwnica nr 21	ok. 1920 r.
38.	Godzieszki	23	dom w zagrodzie nr 23	p. XX w.
39.	Godzieszki	23	spichlerz w zagrodzie nr 23	p. XX w.
40.	Godzieszki	23	piwnica w zagrodzie nr 23	p. XX w.
41.	Nowa Kakawa	3	dom nr 3	ok. 1918 r.
42.	Nowa Kakawa	8	dom nr 8	ok. 1910 r.
43.	Nowa Kakawa	10	dom nr 10	p. XX w.
44.	Nowa Kakawa	15	dom nr 15	ok. 1910r.
45.	Nowa Kakawa	15	piwnica w zagrodzie nr 15	1920 r.
46.	Saczyn	3	dom nr 3	1930 r.
47.	Saczyn	25	dom nr 25	k. XIX w.
48.	Saczyn	35	dom nr 35	p. XX w.
49.	Saczyn	36	dom nr 36	ok. 1920 r.

50.	Skrzatki	6	dom w zagrodzie nr 6	1924 r.
51.	Stobno	63	dwór w zespole dworskim nr 63	2 ćw. XIX w. 1818 przebud. po 1961 r.
52.	Stobno	63	Stajnia, budynek inwentarski w zespole dworskim nr 63	4 ćw. XIX w.
53.	Stobno	63	park w zespole dworskim nr 63	3 ćw. XIX w.
54.	Takomyśle	15	dom nr 15	1 ćw. XIX w.
55.	Takomyśle	16	dom nr 16	1925 r.
56.	Wola Droszewska	53	dom nr 53	1868r.
57.	Wola Droszewska	88	obora nr 88	ok. 1920 r.
58.	Wolica	49	stodoła nr 49	1 ćw. XIX w.
59.	Zajączki Bankowe	21	dom nr 21	4 ćw. XIX w.
60.	Żydów	ul. Szkolna	Figura przydrożna Matki Bożej	1923 r.
61.	Żydów	ul. Szkolna 2	dwór w zespole dworskim	k. XIX w. rozb. 1912r.
62.	Żydów	ul. Szkolna 2	stodoła w zespole dworskim	1887 r.
63.	Żydów	ul. Szkolna 2	spichlerz w zespole dworskim	3 ćw. XIX w.
64.	Żydów	ul. Szkolna 2	park w zespole dworskim	3 ćw. XIX w.
65.	Żydów	Żydów, ul. Szkolna 72	Kwatera Oficera, ob. przedszkole	1904 - 1905
66.	Żydów	Żydów, ul. Szkolna 72	Słupki ogrodzeniowe - dyszle	4 ćw. XIX w.
67.	Żydów	Żydów, ul. Szkolna 72	Piwnica ziemna	1904 - 1905
68.	Żydów	Żydów, ul. Szkolna 72	Koszary Kozaków, ob. szkoła	1904 - 1905
69.	Kakawa - Kolonia	Kakawa – Kolonia 36	Dom (chałupa)	1920

70.	Saczyn	Saczyn 103	Szkoła, ob. przedszkole	1936 - 1937

Wszelkiego rodzaju włączanie nowych obiektów do gminnej ewidencji zabytków lub też wyłączenie obiektów uprzednio ujętych w gminnej ewidencji zabytków musi być prowadzone w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

5.5. Zabytki rejestrowe stanowiące własność gminy

Gmina Godziesze Wielkie nie posiada na własność żadnego zabytku wpisanego do rejestru.

6. Ocena stanu zachowania zabytków. Analiza szans zagrożeń

Przy ocenie stanu zachowania zabytków na terenie gminy Godziesze Wielkie należy podkreślić stosunkowo niewielki procent zachowanych obiektów zabytkowych na terenie gminy, a także wysoki odsetek budynków wykorzystujących jako podstawowy materiał konstrukcji drewno. Specyfika obiektów drewnianych dotyczy przede wszystkim mniejszej trwałości i większej podatności na oddziaływanie czynników zewnętrznych, które na skutek braku użytkowania doprowadzają do szybszej degradacji obiektów architektury drewnianej. Nie bez znaczenia pozostaje również zmiana statusu materialnego oraz zmiana sposobu myślenia mieszkańców gminy, dla których obiekty drewniane stają się o wiele mniej atrakcyjne niż nowo powstające budynki wykorzystujące materiały ceramiczne, beton i inne trwalsze materiały. Wobec powyższego od 2. poł. XX w. postępuje systematyczna wymiana obiektów drewnianych na budynki murowane, co w efekcie przyczynia się do trwałej zmiany tradycji budowlanej funkcjonującej na terenie gminy na przestrzeni minionych wieków oraz postępującego zmniejszania się obiektów zabytkowych reprezentujących tradycyjne budownictwo drewniane.

Wśród organów decydujących o kształtowaniu przestrzennym w obrębie gminy w dalszym ciągu trudno znaleźć zrozumienie dla poglądu, iż konserwacja zabytków i ochrona krajobrazu kulturowego to sztuka kompromisu między wymogami konserwatorskimi a potrzebami użytkownika, zaś wymogi i działania konserwatorskie bardzo często są nieakceptowane lub bagatelizowane przez właścicieli poszczególnych obiektów zabytkowych. Jedynie najwyższa forma ochrony konserwatorskiej jaką stanowi wpisanie do rejestru zabytków może zapewnić – w miarę możliwości organizacyjnych organów ochrony zabytków oraz możliwości finansowe właścicieli – wystarczającą ochronę, pozwalając na zachowanie pierwotnych wartości obiektów oraz właściwe ich wyeksponowanie na tle pozostałej zabudowy zabytkowej.

Wobec powyższego docelowo należy dążyć do określenia obiektów o najwartościowszych dla mieszkańców gminy wartościach historycznych w celu zapewnienia im najwłaściwszej formy ochrony konserwatorskiej poprzez wpisanie do rejestru zabytków.

Aktualnie w stosunkowo najlepszym stanie zachowała się drewniana świątynia parafialna pw. św. Bartłomieja Ap. w Godzieszach Wielkich. Niestety w złym stanie zachowania pozostają okazałe murowane budynki wpisane do rejestru w obrębie zespołu dworsko-parkowo-folwarcznego w Żydowie z uwagi na długotrwały brak prowadzonych prac remontowych i brak użytkowania.

W przypadku architektury rezydencjonalnej w stosunkowo dobrym stanie zachował się dwór w Stobnie oraz założenia parkowe w Żydowie i Stobnie. Warto również zwrócić uwagę na drewniane obiekty mieszkalne i gospodarcze, które wymagają bieżących prac remontowych w celu poprawy stanu technicznego i stanu zachowania.

W poniższej tabeli przedstawione zostały najistotniejsze szanse i zagrożenia dla obiektów dziedzictwa kulturowego istniejących na terenie gminy Godziesze Wielkie.

SZANSE	ZAGROŻENIA
Możliwość pozyskiwania środków zewnątrz na zadania związane z opieką nad zabytkami i rewaloryzacja zabytkowych przestrzeni.	Nie podejmowanie przez właścicieli koniecznych remontów budynków zabytkowych lub inwestycje związane z ich przekształceniem powodującym utratę cech zabytkowych (przebudowy, rozbudowy)
Podtrzymywanie pozytywnego wizerunku gminy jako szanującej swoją przeszłość, dorobek artystyczny przeszłych pokoleń oraz ich dziedzictwo. Duma z własności dziedzictwa kulturowego gminy.	Nie podejmowanie przez właścicieli koniecznych remontów budynków zabytkowych lub inwestycje związane z ich przekształceniem powodującym utratę cech zabytkowych (przebudowy, rozbudowy)
Wzmacnianie wśród mieszkańców świadomości i tożsamości związanej z tzw. „małą ojczyzną” i jej walorami.	Pozostawienie obiektów zabytkowych w stanie nieużytkowanym, przyspieszającym ich degradację
Rozwój turystyki i związane z tym dochody dla gminy oraz możliwość zwiększania miejsc pracy	Nadmierny ruch samochodowy zwłaszcza, samochodów ciężarowych przebiegający przez centrum miejscowości usytuowanych wzdłuż istotnych dla komunikacji samochodowej dróg
Przekazywanie przyszłym pokoleniom przykładu z dbania i jednocześnie rozwijania dziedzictwa kulturowego	Zjawisko docieplania elewacji historycznych obiektów z zachowanym detalem architektonicznym (bonie, profilowane gzymsy, opaski okienne, podokienniki itp.)

Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na zadania związane z opieką nad zabytkami i rewaloryzacja zabytkowych przestrzeni.	Wymiana oryginalnej stolarki okiennej i drzwiowej na okna i drzwi wykonane z PCV nie pozwalające odtwarzać dawnych elementów detalu.
	Umieszczanie na budynkach objętych ochroną konserwatorską oraz w obrębie obszarów objętych ochroną konserwatorską reklam zwłaszcza o charakterze wielkoformatowym.
	Usuwanie historycznych nawierzchni z terenów zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych objętych ochroną konserwatorską.
	W odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy: - inwestycje budowlane i przemysłowe; - nielegalna eksploatacja piasek i żwirowni; - głęboka orka w obrębie pól; - działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali; - wykorzystywanie ciężkiego sprzętu w rolnictwie; - rozwój budownictwa na obrzeżach miast oraz budowa dróg i obwodnic, czyli te inwestycje, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

7. Założenia Programowe

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Problematyka związana z opieką nad zabytkami stanowi dla władz samorządowych gminy Godziesze Wielkie istotny obszar z uwagi na możliwość podejmowania działań o odmiennym charakterze niż indywidualni właściciele zabytków. Z uwagi na prawny obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, szerzenie świadomości społecznej oraz wskazywanie kierunków rozwoju podmiotom prywatnym i działania promocyjne budujące

wizerunek i prestiż gminy objęcie zabytków opieką stanowi jeden z ważnych aspektów działalności władz lokalnych.

Za priorytetowe dla „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Godziesze Wielkie na lata 2023-2026” należy uznać cele wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, tj.:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki nad zabytkami

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy			
Kierunki zadań	Zadania	Termin realizacji	Finansowanie
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	• Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów);	2023-2026	Budżet gminy Środki zewnętrzne
	• Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni będących w zasobach gminy.	2023-2026	Budżet gminy Środki zewnętrzne
	• Opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość działań planu remontów obiektów zabytkowych znajdujących się	2023-2026	Działania własne gminy

	w zasobach komunalnych; • Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy; • Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji; • Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych; • Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych;	2023-2026 2023-2026 2023-2026 2023-2026	Budżet gminy Środki zewnętrzne Budżet gminy Środki zewnętrzne Budżet gminy Działania własne gminy
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	• Prowadzenie bieżących prac porządkowych (cięcia pielęgnacyjne, koszenie, grabienie, usuwanie samosiewów itp.) przy zabytkowych zespołach zieleni będących w zasobach gminy; • Iluminacja najcenniejszych zabytków gminy.	2023-2026 2023-2026	Budżet gminy Budżet gminy
Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	• Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną; • Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach; • Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci itp.	2023-2026 2023-2026 2023-2026	Działania własne gminy Działania własne gminy Budżet gminy Działania własne gminy
Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego			

Kierunki zadań	Zadania	Termin realizacji	Finansowanie
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	• Wdrażanie zapisów programów rewitalizacji, studiów widokowo-krajobrazowych, studiów historyczno-urbanistycznych, katalogów typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego w realizacji zagospodarowania przestrzennego gminy (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego); • Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy; • Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji); • Ochrona panoram oraz przedpoli widokowych wsi o wartościach kulturowych.	2023-2026 2023-2026 2023-2026 2023-2026	Budżet gminy Środki zewnętrzne Działania własne gminy Działania własne gminy Działania własne gminy
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	• Uzupełnianie na bieżąco w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków – istniejącej gminnej ewidencji zabytków.	2023-2026	Budżet gminy Działania własne gminy
Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich	• Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez ochronę historycznego ukształtowanego układu dróg i podziałów.	2023-2026	Budżet gminy
Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości			

Kierunki zadań	Zadania	Termin realizacji	Finansowanie
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	• Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy;	2023-2026	Działania własne gminy
	• Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego;	2023-2026	Działania własne gminy
	• Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego.	2023-2026	Działania własne gminy
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	• Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w analogicznych szkoleniach przez wskazanych pracowników urzędu gminy;	2023-2026	Budżet gminy
	• Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych;	2023-2026	Budżet gminy
	• Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy;	2023-2026	Budżet gminy
	• Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo;	2023-2026	Budżet gminy
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	• Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków;	2023-2026	Działania własne gminy
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów	• Opracowanie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych, wodnych) wykorzystujących walory dziedzictwa	2023-2026	Budżet gminy Środki zewnętrzne

turystyki kulturowej	kulturowego;		

7.3. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty związane z obiektami zabytkowymi, w tym również na mieszkańców miast i gminy w celu wywołania w nich pożądaných zachowań prowadzących do realizacji zamierzonych celów. Zakłada się, że w realizacji „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Godziesze Wielkie na lata 2023-2026” wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, społeczne, koordynacji i kontroli.

1. Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- dokumenty wydane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
- uchwały rady gminy (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zwolnienia i ulgi dla właścicieli obiektów zabytkowych).

2. Instrumenty finansowe:

- środki własne zatwierdzone uchwałą rady gminy,
- dotacje,
- subwencje,
- dofinansowania.

2. Instrumenty społeczne:

- uzyskanie poparcia lokalnej społeczności dla „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Godziesze Wielkie na lata 2023-2026” poprzez sprawną komunikację,
- edukacja i tworzenie świadomości potrzeby istnienia i ochrony dziedzictwa kulturowego w lokalnej społeczności,
- współpraca z organizacjami społecznymi

4. Koordynacja i kontrola

- gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania obiektów, prowadzonych pracach remontowych i konserwatorskich,
- utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy Godziesze Wielkie zespołu koordynującego realizację poszczególnych zadań wynikających z ustaleń programu opieki nad zabytkami.

- wewnętrzne okresowe sprawozdania z realizacji niniejszego programu.

7.4. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
- wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi

W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych
- liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników)
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej

Wzmiankowana analiza dokonywana będzie każdorazowo przez Wójta Gminy Godziesze Wielkie po upływie 2 lat funkcjonowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Godziesze Wielkie na lata 2023-2026” i zakończona zostanie raportem przedkładanym przez Wójta Radzie Gminy Godziesze Wielkie. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

7.5. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie związany m.in. z zapewnieniem właściwego użytkowania obiektów z możliwością wyekspozowania ich wartości, a także z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem

prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

I. MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO I SPORTU

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zmianami) w art. 71-83. Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 czerwca 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r. , poz. 1265).

Program operacyjny DZIEDZICTWO KULTUROWE realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanych priorytetów.

Witryna internetowa: <http://www.mkidn.gov.pl/>

II. WIELKOPOLSKIEGO WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW W POZNANIU

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Wielkopolski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Witryna internetowa: <http://www.poznan.wuoz.gov.pl/>

III. URZĘDU MARSZAŁKOWSKIEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO. DEPARTAMENT KULTURY

W ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego – ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Witryna internetowa: <http://www.bip.umww.pl/>

IV. STAROSTWA POWIATOWEGO W KALISZU.

W ramach dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru , położonych lub znajdujących się na obszarze powiatu kaliskiego w oparciu o zasady określone w uchwale Nr XLIX/540/2018 Rady Powiatu Kaliskiego z dnia 27 lipca 2018 r.

V. MINISTERSTWA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2021-2027.

Witryna internetowa: <http://www.minrol.gov.pl/>

VI. MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH ADMINISTRACJI, DEPARTAMENT WYZNAŃ RELIGIJNYCH ORAZ MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH, WYDZIAŁ FUNDUSZU KOŚCIELNEGO

Dotacje udzielane na remonty i konserwacje obiektów sakralnych w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (bez wystroju i wyposażenia).

Witryna internetowa: <http://www.mswia.gov.pl/>

VII. NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.

Witryna internetowa: <http://www.nfosigw.gov.pl/>

Działania o charakterze strategicznym i ponadregionalnym mogą być na finansowanie z Funduszy Unii Europejskiej, m in.

- 1) Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), którego działalność koncentruje się na różnych dziedzinach m.in. rozwój turystyki oraz inwestycje w dziedzinie kultury.
- 2) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2021-2027, który stanowi jeden z programów operacyjnych przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach programu realizowanych będzie 17 osi priorytetowych m.in. 12 – kultura i dziedzictwo kulturowe.

Wymienione źródła finansowania są wskazową dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.

UZASADNIENIE

do Uchwały Nr XLIX/338/2023 Rady Gminy Godziesze Wielkie z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2023- 2026 Gmina Godziesze Wielkie”.

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami zostały ustawowo włączone do katalogu zadań samorządów terytorialnych. Art. 7 ust.1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym stanowi, że zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy.

W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Z art. 87 ust.1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wynika obowiązek sporządzenia przez Wójta Gminy Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Program ten sporządza się na okres 4 lat. Celem programu jest rozpoznanie stanu zachowania dziedzictwa gminy, zahamowanie degradacji substancji zabytkowej i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy. Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 Gmina Godziesze Wielkie uzyskał wymaganą prawem pozytywną opinię Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i podlega przyjęciu przez Radę Gminy Godziesze Wielkie.

Uchwalenie programu wypełnia wymóg ustawy, jednocześnie pozwala zebrać w jednym dokumencie informacje dotyczące aktualnego stanu ochrony zabytków i zamierzeń gminy w tym zakresie w najbliższych latach, co umożliwi monitorowanie podejmowanych działań w dziedzinie opieki nad zabytkami.

Określenie w programie działań zmierzających do zachowania i poprawy stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Godziesze Wielkie przyczyni się do podniesienia świadomości tożsamości kulturowej, jakości życia i atrakcyjności turystycznej gminy oraz jej promocji w regionie.

W związku z powyższym postanawia się jak w sentencji uchwały.